

MÜNÂCAT

Tariykindir cihanda tuttuğum yol gayrı râhım yok
Aman Yârabbi senden başka bir yâr-i penâhım yok

Şeriykin olsa böyle intizâm olmazdı âlemde
Îlâhi birsın aslâ birliğinde iştibâhım yok

Benim puthâneye girsem de mescûdum yine sensin
Biliyorsun ki senden başka hâşâ bir İlâhım yok

Düşerse şânına mahrum-ı âmâl eyle Yârabbi
Benim âlemde senden başka bir ümmîd-gâhım yok

Figân ü âhım ilân etse de âşıklığı (Rahmi)
Yine isbâta dâdeden sadık başka serâhım yok

MÜNÂCAT (Günümüz Türkçesi)

Dünyada tuttuğum yol senin yolundur, başka bir yolum yok.
Aman Allah'ım, senden başka sığınacak bir dostum yok.

Eğer şeriatın olmasa, böyle bir düzen olmazdı âlemde.
Îlâhî, sen birsın; birliğinde hiçbir şüphem yok.

Ben puthaneye girsem bile, secde ettiğim yine sensin.
Biliyorsun ki senden başka —hâşâ— bir ilahım yok.

Eğer şânına uygun düşerse, beni arzularımdan mahrum et Allah'ım.
Çünkü dünyada senden başka ümit kapım yok.

Feryadım ve ahım aşkımlı ilan etse de Rahmî,
Yine gözümde başka sadık bir delilim yok.

Bu münâcatta Rahmî, Allah'a tam bir teslimiyet ve bağlılıkla sesleniyor. Dünyada başka bir yolunun olmadığını, tek sığınak ve tek ümit kapısının Allah olduğunu dile getiriyor. Putlara secde etse bile aslında yöneldiği tek varlığın Allah olduğunu vurguluyor. Son beyitte ise, aşkını ve kulluğunu gözyaşlarıyla ispatladığını söylüyor. Bu metin, Divan edebiyatında sıkça görülen münâcat geleneğinin bir örneği. Yani kulun Allah'a yakarışı, dua ve teslimiyetini dile getiren şiir türü.

NÂ'T

-Dahilek ya Resûlullah-

Senin sâyende olmuşlar mükerrem yâ Resûlullah
O âdemle bütün ebnâ-yı âdem yâ Resûlullah

Senindir münkirin zât-i pâkin put—perestlerde
Senünçün halk olunmuş çünkü âlem yâ Resûlullah

Olup meftûn-i şânın ümmetinden oldu mürseller
Eğerçe bildiler senden mukaddem yâ Resûlullah

İtab-i «Lenterâni»den o gün meyûs olan Mûsa
Seni görseydi olmaz mıydı hurrem yâ Resûlullah

Onu ki bî-peder zanneyliyenler pek yanılmışlar
Senin nûrundu rûh-i ibn-i Meryem yâ Resûlullah

Sarây-i lâ-mekâna dâhil oldun mahremiyetle
Kim oldu sen gibi Allâha mahrem yâ Resûlullah

Nasıl aşkınla meczûb olmasın (Rahmi)-i nâlânın
Felek aşkınla devr etmekte her dem yâ Resûlullah

NÂ'T (Günümüz Türkçesi)

Senin sayende değerli olmuşlar, ey Allah'ın Resûlü.
Âdem ve bütün insan oğulları seninle şeref bulmuş, ey Allah'ın Resûlü.

Senin temiz zatını inkâr edenler putlara tapanlardır.
Çünkü âlem senin için yaratılmıştır, ey Allah'ın Resûlü.

Senin şanına hayran olup ümmetinden oldular peygamberler,
Her ne kadar senden önce geldilerse de, ey Allah'ın Resûlü.

“Beni göremezsin” hitabından o gün üzülen Musa,
Seni görseydi sevinmez miydi, ey Allah'ın Resûlü.

Onu babasız sananlar çok yanıldılar.
İsa'nın ruhu senin nurundandı, ey Allah'ın Resûlü.

Mekânsızlık sarayına mahremiyetle girdin.
Allah'a senin gibi kim yakın oldu, ey Allah'ın Resûlü.

Aşkınla nasıl mest olmasın feryat eden Rahmî?
Gökyüzü bile her an senin aşkınla dönmekte, ey Allah'ın Resûlü.

Bu na't, Hz. Peygamber'e duyulan derin sevgi ve bağlılığı dile getiriyor. Şair Rahmî, peygamberlerin bile onun şanına hayran olduğunu, âlemin onun için yaratıldığını, hatta Hz. Musa ve Hz. İsa'nın bile onun nurundan etkilendiğini vurguluyor.

MEDET

Açılsın gönlümün pası
Çıkar âsâr ü Sivasî
Taşa ezdirme elması
Medet yâ Şemsi Sivasî

Serâbı hep su sandım ben
Meyi içtim ki kandım ben
Yeter hûbâne yandım ben
Medet yâ Şemsi Sivasî

Gönülde aşk olup sevda
Gözünde kalmasın Dünya
Beni kıl vâasıl-ı Mevla
Medet yâ Şemsi Sivasî

Verip bir yol tariykattan
Haber et sırrı vahdetten
Beni kurtar bu hasretten
Medet yâ Şemsi Sivasî

Bu (Rahmî) mest-i gaflettir
Yolu râh-ı dalâlettir
Bugün muhtâc-ı himmettir
Medet yâ Şemsi Sivasî

MEDET (Günümüz Türkçesi)

Açılsın gönlümün pası,
Ortaya çıksın Sivasî'nin eserleri.
Elması taşa ezdirme,
Yardım et ey Şemsi Sivasî.

Serabı hep su sandım ben,
Şarabı içtim, aldanıp kandım ben.
Yeter, güzellere yandım ben,
Yardım et ey Şemsi Sivasî.

Gönülde aşk ve sevda olsun,
Gözünde dünya kalmasın.
Beni Mevlâ'ya ulaştır,
Yardım et ey Şemsi Sivasî.

Tarikattan bir yol ver,
Bana vahdet sırrını haber et.
Beni bu hasretten kurtar,
Yardım et ey Şemsi Sivasî.

Bu Rahmî gaflet sarhoşudur,
Onun yolu sapıklık yoludur.
Bugün yardıma muhtaçtır,
Yardım et ey Şemsi Sivasî.

Bu şiir, tasavvufî bir yakarış ve mürşide (Şemsi Sivasî'ye) yöneltilmiş bir dua niteliğinde. Hem dünyevî aldanışlardan kurtulma isteğini hem de Allah'a vuslat arzusunu dile getiriyor.

AĞLATIR BENİ

Yuvamı aradım bulamadım
Döndüm dolaştım deli yel gibi
Sen bir yaz güneşiydin savuştun
Beni bıraktın bir gazel gibi

Ben bir koru idim bol ağaçlı
Zümrüt etekli hem yeşil taçlı
Gittin gideli ey güzel saçlı
Kurudum kaldım çamlıbel gibi

Sesini duysam Kızılırmak'ın
Binbir gam eder içime akın
O ses senin sesine pek yakın
Ağlatır beni bir kazel gibi

AĞLATIR BENİ (Günümüz Türkçesi)

Yuvamı aradım, bulamadım.
Döndüm dolaştım deli rüzgâr gibi.
Sen bir yaz güneşiydin, çekildin.
Beni bıraktın bir gazel gibi.

Ben bir koruydum, bol ağaçlı,
Zümrüt etekli, yeşil taçlı.
Gideli sen, ey güzel saçlı,
Kurudum kaldım Çamlıbel gibi.

Sesini duysam Kızılırmak'ın,
Binbir gam eder içime akın.
O ses senin sesine çok yakın,
Ağlatır beni bir gazel gibi.

Bu şiir, sevgilinin gidişiyile duyulan derin özlemi ve yalnızlığı dile getiriyor. Doğa benzetmeleriyle (koru, Çamlıbel, Kızılırmak) ayrılığın yarattığı boşluk ve hüznü anlatılmış.

YOĞUMUŞ

Yürü ey bi-vefâ seni de bildim
Mâye-i renginde vefâ yoğumuş
Kalmadı gümânım nakşını aldım
Mizacında lutf ü atâ yoğumuş

Yoğuken ülfetim seninle ey yâr
Muhabbet suretin eyleyip izhar
Niçin ettin beni derde giriftar
Çünkü muradında vefâ yoğumuş

Vâde-i vuslatın bulup netice
Müyesser olmadı bize bir gece
Gitti hep çektiğim emekler hiçe
Bana aşk etmede vefâ yoğumuş

Bu divâne (Rahmi) abd-i sadıkın
Olmadı bir kerre vasla lâyıkın
Aşkınla hasta dil olan âşıkın
Derdine ebedi şifâ yoğumuş

YOĞUMUŞ (Günümüz Türkçesiyle)

Yürü ey vefasız, seni de tanıdım.
Renginin özünde vefa yokmuş.
Artık şüphem kalmadı, nakşını aldım.
Mizacında lütuf ve ihsan yokmuş.

Seninle dostluğum yokken ey yâr,
Sevgi suretini gösterdin.
Niçin beni derde düşürdün?
Çünkü muradında vefa yokmuş.

Buluşma vadin bir sonuca ulaşmadı.
Bir gece bile nasip olmadı.
Çektiğim bütün emekler boşa gitti.
Çünkü aşkında vefa yokmuş.

Bu divane Rahmî, sadık bir kulundur.
Bir kere bile kavuşmaya layık olmadı.
Aşkınla hasta gönüllü âşıkın,
Derdine ebedi şifa bulamamış.

Bu şiirde Rahmî, sevgilinin vefasızlığını dile getiriyor. Onun sözlerinde lütuf ve sadakat olmadığını, verdiği vaatlerin boşa çıktığını, aşkın ise kendisine sadece dert ve hastalık getirdiğini anlatıyor. Tasavvufî bir yorumla bakıldığında ise, dünyevî aşkın geçiciliği ve gerçek vefanın yalnızca ilahî aşkta bulunabileceği ima ediliyor.

TAŞLAMA

Hey koca göbek ak sakallı çocuk
Saçın beyaz amma yüreğin kara
Yetmez mi elli yıl ölüm uykusu
Sil çapaklarını kalk ışık ara

Şişirme enseni bol saman yiyip
Kırıtma sırtına hele çul giyip
Düşünsene bir yol ben neyim deyip
Bırak nalları da bir çarık ara

İnsanı doyuran bilgidir bilgi
Bilginin ardından geliyor sevgi
Ey ulu Tanrının kıllı eşeği
Aç dolaşmayı koy bir azık ara

TAŞLAMA (Günümüz Türkçesi)

Hey koca göbekli, ak sakallı çocuk,
Saçın beyaz ama yüreğin kara.
Yetmez mi elli yıl ölüm uykusu,
Sil gözündeki çapakları, kalk ışığı ara.

Şişirme enseni bol saman yiyip,
Kırıtma sırtına hele bir çul giyip.
Bir kez düşün ben neyim deyip,
Bırak nal peşinde koşmayı, bir çarık ara.

İnsanı doyuran bilgidir, bilgidir.
Bilginin ardından gelir sevgi.
Ey ulu Tanrı'nın kıllı eşeği,
Aç dolaşmayı bırak, biraz azık ara.

Bu taşlama, halk edebiyatında sıkça görülen eleştirel ve hicivli bir üslup taşıyor. Şair, yaşını almış ama hâlâ gaflet içinde yaşayan, bilgi ve sevgi yerine boş işlerle uğraşan kişileri sert bir dille eleştiriyor. Özellikle "bilgi ve sevgi" vurgusu, insanı olgunlaştıran ve gerçek anlamda doyuran şeyin maddi değil manevi değerler olduğunu anlatıyor.

SAKİNÂME

Reftâr-ı dil pesendi
Kıldı küşâde sâki
Tak boynuma kemendi
Gel ver mezada sâki

Kadem hamide gamla
Pür oldu dide nemle
Etsem n'olur kalemle
Hâlim ifade sâki

Peymanesi boşaldı
Mahmure-i gam aldı
Lutf eyle ki bunaldı
Gönlüm ziyade sâki

Derdinle teşne mendim
Yok mu gönlünde derdim
Ancak benim efendim
Sensin burada sâki

Ben bir hane harabım
Menfuru şeyhü şabım
Müptelâ-yı şarabım
Ver bana bâde sâki

Rahm eylemez mi canan
Görmez mi vasla şayan
Ağlar mı (Rahmi) her an
Cevr-i cefada sâki

SAKİNÂME (Günümüz Türkçesi)

Kalbi hoş eden yürüyüşünle,
Saki, açtın gönlümü.
Boynuma kemendi tak,
Gel, beni mezada çıkar saki.

Adım attıkça gamla,
Gözüm doldu yaşla.
Kalemle yazsam ne olur,
Halimi ifade et saki.

Kadehi boşaldı,
Gam sarhoşu gönlümü aldı.
Lütfet, çünkü bunaldı,
Gönlüm pek çok saki.

Senin derdinle susuzum,
Yok mu gönlünde benim derdim?
Ancak benim efendim,
Sensin burada saki.

Ben harap bir haneyim,
Şeyh ve gençler bana düşman.
Şaraba tutkunum,
Ver bana içki saki.

Sevgili merhamet etmez mi?
Kavuşmaya layık görmez mi?
Rahmî her an ağlar,
Cefa ve eziyet içinde saki.

Bu şiirde şair, ***"saki"***ye yani mey sunan kişiye sesleniyor. Ancak tasavvufî bir yorumla bakıldığında "saki" mecazen ilahi aşkı sunan mürşidi temsil ediyor. Şarap, dünyevî içki değil; Allah aşkının sarhoş edici coşkusu simgeliyor. Rahmî, aşkın derdiyle yanarken saki'den (mürşidinden) ilahi aşkı ve vuslatı talep ediyor.

ASKERLERE

Askerlerimiz koğuşlarında
Mevlîd-i Nebî okuttular hep
Olmaz mı gönül bu silke bende
Fermân-ı celili tuttular hep

Binler yaşasın bu kahramanlar
Binler yaşasın bu devr-i râna
Inmekle zemîne âsumanlar
Olmakta bütün şu şîri güya

Ey devr-i cedîd yâr-ı Hak'sın
Var çünkü bu dine ihtirâmın
Âlemlere bir bahâr-ı Hak'sın
Ruh bahş ediyor sûbh ü şâmın

Her dem okuyor inip zemîne
Bu şîr-i nezihî köhne eflâk
Ey şehri güzîn ey Medîne
Ey hâfız-ı cism-i şâh-i levlâk

Sen arş-ı celfî-i Kibriyâsın
Bir dâr-ül-emânısın cihânın
Cibrîle de bir şeref fezâsın
Bir gülşenin o lâ-mekânın

ASKERLERE (Günümüz Türkçesi)

Askerlerimiz koğuşlarında
Mevlid-i Nebî okudular hep.
Olmaz mı gönül bu silkede,
Yüce fermanı tuttular hep.

Binlerce yaşasın bu kahramanlar,
Binlerce yaşasın bu güzel çağ.
Gökyüzü yere inse bile,
Hepsi birer aslan gibi duruyor.

Ey yeni çağ, sen Hak'ın dostusun,
Çünkü bu dine saygın var.
Âlemlere Hak'tan bir baharsın,
Sabah akşam ruhlara hayat veriyorsun.

Her an yere inip okuyor,
Bu temiz aslan eski gökleri.
Ey seçkin şehir, ey Medine,
Ey Peygamberin bedenini koruyan şehir.

Sen yüce Allah'ın arşısın,
Cihanın bir güven yurdusun.
Cebrail'e bile bir şeref mekânısın,
O mekânsız âlemin bir gül bahçesisin.

Bu şiir, askerlerin Peygamber sevgisini ve dini bağlılıklarını öven bir metin. Aynı zamanda Medine'nin kutsallığını, Hz. Peygamber'in yüceliğini ve askerlerin kahramanlığını dile getiriyor. Şair, dini coşku ile milli gururu birleştirerek hem askerleri hem de İslam'ın değerlerini yüceltiyor.

TAHASSÜR

Bahâr-ı neş'e efzâ geldi amma
Şitâ etmekte hâlâ hükmün icra

Çıkılmıyor soğuktan taşra asla
Söğüt yaprakları hep vird-i râna

Düşündükçe hemen bir kuş olup da
Tokat'a uçmak ister kalb-î şeyda

Tutup dâmânını mîr Celal'in
Felekten etmek ister arz-ı şekva

Ne yapsın neylesin bîçâre (Rahmi)
Giribânım bırakmaz dest-i sevda

1910

TAHASSÜR (Günümüz Türkçesi)

Neşe artıran bahar geldi ama,
Kış hâlâ hükmünü sürmekte.

Soğuktan dışarı çıkılmıyor asla,
Söğüt yaprakları hep süs gibi.

Düşündükçe hemen bir kuş olup da,
Tokat'a uçmak ister deli gönül.

Mîr Celâl'in eteğini tutup,
Feleğe şikâyet etmek ister.

Ne yapsın, ne etsin biçare Rahmî,
Gönlümün yakasını bırakmaz sevda.

Bu şiirde Rahmî, baharın gelmesine rağmen kışın hâlâ hüküm sürdüğünü söyleyerek bir iç sıkıntısını ve özlemini dile getiriyor. Tokat'a duyduğu özlem, sevgiliye kavuşma isteğiyle birleşiyor. "Sevda" burada hem dünyevî aşkı hem de tasavvufî anlamda ilahî aşkı temsil ediyor

SEVERİM

Lafzı sevmem meâlini severim
Beşerin ben kemâlini severim

Kaline dil verip de aldanamam
Herkesin hüsn-i hâlini severim

Fart-ı neşvet mübeddelen gam olur
Neşvetin itidâlini severim

Yok dil-i ârifimde meyl ü sal
Çünkü yârin hayâlini severim

Âfitâbın tulû-ı enverini
Kamerin de hilâlini severim

Âfitâbın tulû-ı enverini
Kamerin de hilâlini severim

Bir hakiykat esîriyim (Rahmi)
Ebr-i şavkın zılâlini severim

SEVERİM (Günümüz Türkçesi)

Sözün kendisini değil, anlamını severim.
İnsanın olgunluğunu, kemalini severim.

Süslenmiş söze gönül verip aldanmam,
Herkesin güzel hâlini severim.

Aşırı neşe hemen gama dönüşür,
Ben neşenin dengelisini severim.

Ârif gönlümde eğrilik yok,
Çünkü sevgilinin hayalini severim.

Güneşin aydınlık doğuşunu,
Ayın hilâlini severim.

Güneşin aydınlık doğuşunu,
Ayın hilâlini severim.

Ben bir hakikatin esiriyim Rahmî,
Bulutun ışık gölgesini severim.

Bu şiirde Rahmî, sevginin özünü ve gerçek güzelliği anlatıyor. Yalancı süslerden, boş sözlerden uzak durarak; olgunluk, denge, hayal ve doğanın güzelliklerini sevdiğini dile getiriyor. Tasavvufî bir yorumla bakıldığında ise, dünyevî güzelliklerin ötesinde ilahi hakikate duyulan sevgi vurgulanıyor.

HAZRETİ ŐEMS

Edep Őartın gözet baş kesmeden girme bu dergâha
Ki bir beyt-i Hddir sitn-ı Hazret-i Őems'in

Açıktır bb-ı mihmn perveri bir kimse red olmaz
Sezdir ihtirma hnedn-ı Hazret-i Őems'in

Bilirler mağrib  maŐıktta ztın Müslümanlar hep
Serâser Őöhreti tutmuŐ cihânı Hazret-i Őems'in

Denirse Őıka BaĖdat yakın b-Őüphe gerçektir
Gelir BaĖdt-ı dilden Őıkan-ı Hazret-i Őems'in

Tedrik eyle bir hal (Rahmiyâ) tavsif için yoksa
Ne mümkün kal ile trifi Őn-ı Hazret-i Őems'in

HAZRETİ ŐEMS (Günümüz Türkçesi)

Edep Őartını gözet, baş kesmeden girme bu dergâha,
Çünkü Hazret-i Őems'in eŐiđi Allah'ın bir beytidir.

Misafirperverlik kapısı açıktır, kimse reddedilmez,
Hazret-i Őems'in hanedanı saygıya layıktır.

Müslümanlar doğuda ve batıda senin zatını bilir,
Hazret-i Őems'in Őöhreti tüm dünyayı tutmuŐtur.

ÂŐıđa "Bađdat yakın" denirse, hiç Őüphe yok ki gerçektir,
Çünkü Hazret-i Őems'in âşıkların gönül Bađdat'ına gelir.

Ey Rahmî, bir hâl hazırla ki tavsif edebilesin,
Yoksa sözle Hazret-i Őems'in Şanını tarif etmek mümkün değildir.

Bu Şiirde Rahmî, Őems-i Sivâsî'ye duyulan derin saygıyı ve bağlılığı dile getiriyor. Onun dergâhını Allah'ın evi gibi kutsal görüyor, Őöhretinin doğudan batıya yayıldığını söylüyor ve âşıkların gönül Bađdat'ına onunla ulaŐtıldığını ifade ediyor. Son beyitte ise, Őems'in yüceliğinin sözle anlatılamayacak kadar büyük olduğunu vurguluyor.

HÜRRİYET KAHRAMANLARINA

Elinde seyf-i celâdet yüzünde nur-ı zâfer
Parıl parıl yanıyor kahrâman-ı hürriyyet

Cenâb-ı Enver'e ben eyledikçe atf-ı nazar
Olur gözümde nümâ bir cihân-ı ulviyyet

Kim etti Enver ile hazret-i Niyâzi kadar
Bu mülk ü millete âlemde böyle bir hizmet

Vatan o şanlı Niyâzî'ye arz-ı hürmet eyler
Duâcıdır bugün âlemde serteser millet

Bugün o şehr-i Selânik bütün cîhânı değer
Velî-ül nimetimizdir o şanlı cem'iyet

Bütün emelleri bir hayr için izâle-i şer
O kahrâmanlara farz olmamış mıdır hürmet

Çekildi tâzim-i gaflet dağıldı ebr-i keder
Vatan tecelli-i irfanla oldu bir cennet

Er oğlu erler eder işte böyle vâz-ı eser
Zaman zaman yaşasın bû zamân-ı hürriyyet

HÜRRİYET KAHRAMANLARINA (Günümüz Türkçesi)

Elinde cesaret kılıcı, yüzünde zafer nuru,
Parıl parıl yanıyor hürriyet kahramanları.

Gözüm Enver Paşa'ya çevrildikçe,
Gözümde yüce bir âlem beliriyor.

Kim Enver ve Niyazi kadar,
Bu millete ve vatana böyle hizmet etti?

Vatan, o şanlı Niyazi'ye hürmet sunar,
Bugün bütün millet dua ediyor.

Bugün Selanik şehri bütün dünyaya değer,
O şanlı cemiyet bizim nimet sahibimizdir.

Bütün amaçları hayır için, şerri ortadan kaldırmak,
Bu kahramanlara hürmet farz değil midir?

Gaflet dağıldı, keder bulutu çekildi,
Vatan, irfanın ışığıyla bir cennet oldu.

Gerçek yiğitler işte böyle eser bırakır,
Yaşasın zaman zaman bu hürriyet çağı!

Bu şiir, II. Meşrutiyet döneminde Enver Paşa ve Niyazi Bey gibi hürriyet kahramanlarını öven bir metindir. Şair, onların cesaretini, vatana hizmetlerini ve milletin onlara duyduğu minneti dile getiriyor. Selanik'in "hürriyetin merkezi" olarak anılması da dönemin tarihî bağlamını yansıtıyor.

İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİNE

Ey Selânik erleri ey kahramanlar âferin
Siz bugün bir milleti zincirden âbâd ettiniz

Geçtiniz candan bütün îlân için hürriyeti
Âferin ey kahramanlar mülkü âbâd ettiniz

Oldu râzı sizden elbette bütün Osmâniyan
Kaldırıp hükm-i Hamîdi def-i bîdâd ettiniz

Âlemi bir dâr-ı millet bezm-i mâtem zân ile
Ah edip kan ağlayan bir halkı dilşâd ettiniz

Hep bu evlâd-ı vatan medyun-ı şükrandır size
Yolda kalmıştırdı şaşmakla siz irşad ettiniz

Siz evet siz şem-i istikbâlini bû milletin
Zulm-i sarsardan siyânetlerle ik'âd ettiniz

1909

İTTİHAT VE TERAKKİ CEMİYETİNE (Günümüz Türkçesi)

Ey Selanik'in yiğitleri, ey kahramanlar, aferin!
Siz bugün bir milleti zincirlerinden kurtarıp özgür ettiniz.

Canınızı ortaya koyarak hürriyeti ilan ettiniz,
Aferin ey kahramanlar, ülkeyi mamur ettiniz.

Bütün Osmanlı sizden razı oldu elbette,
Çünkü Hamid'in hükmünü kaldırıp zulmü def ettiniz.

Milletler yuvası olan âlemi bir matem meclisi iken,
Ah edip kan ağlayan halkı sevindirdiniz.

Bu vatanın bütün evlatları size minnettardır,
Yolda şaşırılmış olanları doğru yola yönelttiniz.

Evet, siz bu milletin geleceğinin ışığını,
Zalimlerin zulmünden koruyarak yaktınız.

Bu şiir, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin II. Meşrutiyet'i ilan etmesi ve Osmanlı halkını "hürriyet" ile buluşturmasını öven bir metindir. Şair, özellikle Selanik'teki hareketin kahramanlarını yüceltir; onların zulmü kaldırıp milleti zincirlerinden kurtardığını, geleceğe ışık yaktığını dile getirir.

YILDIZ'IN CELLADINA

Nâmını abdestsiz almazdık lisâna biz niçin
Hak gibi tâzim ederdik Yıldız'ın cellâdına

Dinledikçe şevki artardı verâ-yı perdeden
Âşık olmuştu o zâlim milletin feryâdına

Hiç terahhum eylemez her an verirde aferin
İzzetin her lâhzada bin zulm-i nev-îcâdına

Tamtakır bir sandukı beklerdi Nâzır boş yere
Münhasırdı beyt-i mal mabeyninin efrâdına

Onlarını saltanatlar rütbeler kâşâneler
Milleti satmıştı sanki oğluna dâmâdına

Kahramanlar toplanıp bu devri îlân ettiler
Hak yetişti sızlanan bî-keslerin imdâdına

Müstebitlikle sitemkârlıkla kıldı iştihar
Âlemi Abdulhamit bir düşman etti âdına

Sonra bir fetvâ-yı şer'ile tutup hâl ettiler
Adı ü Hak verdi nihâyet zâlimin bî-dâdına

Biz bugün tevfik-i Hak'ka istinaden başladık
Bir harâb-âbâd olan mülkün yine âbâdına

Gözleri çıksın zaferyâb olmasın âmâline
Doğru gözle bakmayan kimse vatan evlâdına

YILDIZ'IN CELLADINA (Günümüz Türkçesi)

Onun adını abdestsiz ağzımıza almazdık,
Hak gibi saygı gösterirdik Yıldız'ın celladına.

Dinledikçe şevki artardı perde arkasından,
O zalim, milletin feryadına âşık olmuştu.

Hiç merhamet etmez, her an aferin verirdi,
Her an yeni zulümler icat ederdi.

Boş bir sandık beklerdi Nâzır boşuna,
Hazine yalnızca sarayın adamlarına aitti.

Saltanatlar, rütbeler, köşkler hep onlarındı,
Milleti oğluna, damadına satmıştı sanki.

Kahramanlar toplanıp bu devri ilan ettiler,
Hak yetişti, sahipsizlerin imdadına.

Zorbalık ve zulümler ün saldı,
Abdülhamid bütün âlemi kendine düşman etti.

Sonra bir şer'i fetva ile onu görevden aldılar,
Hak, sonunda zalimin zulmüne son verdi.

Bugün biz Allah'ın yardımıyla başladık,
Harap olmuş ülkeyi yeniden mamur etmeye.

Gözleri kör olsun, emeline ulaşmasın,
Vatan evlatlarına doğru gözle bakmayan kimse.

Bu şiir, II. Meşrutiyet'in ilanı ve Abdülhamid'in tahttan indirilmesi sürecini konu alıyor. "Yıldız'ın celladı" ifadesiyle, Yıldız Sarayı'nda zulüm ve baskı uygulayan yönetim eleştiriliyor. Şair, halkın çektiği acıları, zulmün sona ermesini ve hürriyet kahramanlarının ortaya çıkışını övgüyle dile getiriyor.

NÂKÂM'A

Sen ey Nâkâm-ı hakgû bir Selâh-endâz-ı satvetsin
Senünçün korku yok bir kimseden şir-i celâdetsin

Sana ey kahraman zâbit kim asker olmaz âlemde
Vatançün can verir bir mird-i meydân-ı hamiyetsin

Ricâl-ullah zahîrin dest-girindir emîn ol ki
Sana karşı duran kuvvet bulunmaz dest-i kudretsiz

Nasıl lerzende olmaz pertevinden fırka-yı âdâ
Demâdem kan saçar bir seyf-i meslûl-i hakiykatsin

O memdûhun olan Ertuğrul'un öz oğlu sensin sen
Büyük vicdanlı bir Osmanlısın şâyân-ı hürmetsin

Şeb-i deycûr-ı ümmîd-i münevver bir sabah ettin
Sana mâtuf nazarlar necm-i Pertev bâr-i milletsin

Değildir âşık-ı fazl ü kemâlin yalnız (Rahmi)
Bütün Osmâniyânın ruhusun bir başka âfetsin

1909

NÂKÂM'A (Günümüz Türkçesi)

Ey hak sözlü Nâkâm, sen kudretli bir yiğitsin,
Hiç kimseden korkun yok, sen bir cesaret aslanısın.

Ey kahraman subay, senin gibi asker olmaz dünyada,
Vatan için canını veren bir hamiyet meydanının erisin.

Allah'ın kulları senin yardımcındır, emin ol,
Sana karşı duracak bir güç bulunmaz, çünkü kudret elisin.

Nasıl titremez düşmanlar senin ışığından,
Sen her an kan saçan gerçek bir kılıçsın.

Sen övülen Ertuğrul'un öz oğlusun,
Büyük vicdanlı bir Osmanlısın, hürmete layıksın.

Karanlık geceyi aydın bir sabaha çevirdin,
Milletin gözleri sana çevrilmiş, sen bir yıldızsın.

Senin fazilet ve olgunluğuna âşık olan yalnız Rahmî değil,
Bütün Osmanlıların ruhusun, eşsiz bir kahramansın.

Bu şiir, Nâkâm adlı bir kahramana övgü niteliğinde. Onu Osmanlı'nın yiğit bir subayı, vatan için canını veren bir er, Ertuğrul'un oğlu gibi büyük bir şahsiyet olarak tasvir ediyor. Aynı zamanda tasavvufî bir derinlik de var: kahramanlık, hakikat kılıcıyla zulme karşı durmak ve milletin geleceğini aydınlatmak.

OLMAZ BANA

Tâir-i arşım zeminde âşiyân olmaz bana
Zevk için Yıldız sarâyı bir mekân olmaz bana

Âşık-ı şûrîdeyim cânandır ancak maksadım
Başka maksat sînede rûh-i revân olmaz bana

Bâisi ancak budur âlemde âh ü nâlemin
Nûr-i vahdet istinar etmiş ayân olmaz bana

Kâinatı bir pula satmış kalenderlerdenim
Mesned ü ikbal medâr-ı fahr ü şân olmaz bana

Bâna yâr oldukça ricâl-ullah asrın himmeti
Kimseden korkmam cihanda bir ziyân olmaz bana

İlticâgâhım benim (Rahmi) Muhammet bâbıdır
Başka bir yer merkez-i ümm-ü amân olmaz bana

OLMAZ BANA (Günümüz Türkçesi)

Ben göklerin kuşuyum, yerde yuva olmaz bana,
Zevk için Yıldız Sarayı bir mekân olmaz bana.

Ben deli bir âşığım, maksadım yalnız sevgilimdir,
Başka bir maksat, gönülde ruhu canlandırmaz bana.

Âh ve feryadımın sebebi işte budur,
Vahdetin nuru bana açıkça görünmez.

Ben kalenderlerdenim, kâinatı bir pula satmışım,
Makam, ikbal, övünç ve şan bana gerekmez.

Allah dostları bana yâr oldukça,
Kimseden korkmam, dünyada hiçbir zarar olmaz bana.

Benim sığınak kapım Muhammed'in kapısıdır,
Başka bir yer, güvenin merkezi olmaz bana.

Bu şiirde Rahmî, dünyevî zevkleri ve makamları reddederek ilahi aşkı ve Hz. Peygamber'e bağlılığı dile getiriyor. "Yıldız Sarayı" gibi dünyevî ihtişamlar ona cazip gelmez; onun için tek sığınak ve tek merkez Hz. Muhammed'in kapısıdır. Kalenderâne bir tavırla dünyayı bir pula satmış, gerçek değer olarak yalnızca vahdet nurunu ve ilahi aşkı görmüştür. Bu şiir, Divan edebiyatında sıkça görülen dünyevî ihtişamı reddetme ve tasavvufî teslimiyet temasının güçlü bir örneği.

EMİN OLSUN Kİ BULGAR

Emin olsun ki Bulgar savletinden korkmayız lâkin
Ziyandan korkarız bir kimseye vicdânımız vardır

Şehâdetten büyük bir rütbe yok bizce bu âlemde
Şerefli şanlı bir de gazilik ünvanımız vardır

Ölümden korkmayan bir milletiz meşhur-ı devrânız
Bunu isbât için her yerde bin burhânımız vardır

Bizi kimdir çıkarmak isteyen meydân-ı cüretten
Hüdâ-yı kahramanız seyf-i hûn efşânımız vardır

EMİN OLSUN Kİ BULGAR (Günümüz Türkçesi)

Emin olsun ki biz Bulgar'ın saldırısından korkmayız,
Ama zarardan korkarız, çünkü vicdanımız vardır.

Bizim için bu dünyada şehadetten büyük bir rütbe yoktur,
Şerefli ve yüce bir de gazilik unvanımız vardır.

Biz ölümden korkmayan bir milletiz, çağımızda meşhuruz,
Bunu ispat için her yerde binlerce delilimiz vardır.

Kim çıkarabilir bizi cesaret meydanından?
Biz Allah'ın kahramanınız, kan saçan bir kılıcımız vardır.

Bu şiir, Osmanlı askerlerinin Bulgar tehdidine karşı cesaretini ve şehadet anlayışını dile getiriyor. Şair, ölümden korkmayan bir millet olduklarını, şehadet ve gaziliğin en büyük şeref olduğunu vurguluyor. Aynı zamanda Allah'ın yardımıyla cesaret meydanında kimsenin onları yenemeyeceğini ifade ediyor.

Bu metin, dönemin millî-manevî ruhunu ve savaşçı kimliğini yansıtan güçlü bir örnek. Özellikle "şehadet" ve "gazilik" kavramları, Osmanlı toplumunda hem dini hem de milli birer değer olarak öne çıkıyor.

ETMEYİN

-Arnavut kardaşlarım-

Siz de İslam biz de İslamızı bunu bir fikir edip
Arnavutlar ey aziz kardaşlar isyân etmeyin

Kırmayın Sultan Reşat Hânın mubârek kalbini
Meclis-i Âyân ü Meb'ûsânı lerzân etmeyin

Etmeyin Allah için güldürmeyin düşmenleri
Hem sizi hem de bizi böyle perîşân etmeyin

Mülkün ihlâl etmeyin âsâyış ü ikbâlini
Ümmetin elhânını tebdil-i efgan etmeyin

Binmeyin esbân-ı nefsi-düneye ey arslanlarım
Âlem-i İslâma karşı azm-i meydân etmeyin

Aldatır Bulgar Karadağ Sırp ile Yunan sizi
Ol hudut düşmenleriyle ahd ü peymân etmeyin

Vâz olunmuş bir esâsı bozmağa sây eyleyip
Bir sarây-ı ihtîşâm-ârâyı virân etmeyin

Etmeyin söz dinleyin vâdî-i cehle gitmeyin
Emr-i Kur'an-ı azîm-üş-şânı nisyân etmeyin

Ehl-i İslâma inat asla yakışmaz bir zaman
Hakka karşı durmayın iblisi şâdân etmeyin

Birbirleriyle harp eden kimdir? İki din kardaşı
Kim olur râzı buna kan etmeyin kan etmeyin

Böyle mi Osmanlılık ey kahraman Osmanlılar
Âlemi sûzişli şûrişlerle zindân etmeyin

Böyle mi kurdu kuranlar devr-i Meşrûtiyyeti
Zulm eliyle çâk-i dâmân ü girîbân etmeyin

Adı için îlân-ı hürriyyet edenlerden hâya
Yok mudur Enver, Niyazî'yi peşîmân etmeyin

Öyle kanlı pençelerle saldırıp birdenbire
Dilber-i hürriyeti bizden ru-gerdân etmeyin

Âfitapdan iktibâs-ı nûr eden yıldızları
Dûd-ı ah ü vâh ile her lahza pinhân etmeyin

Korkun Allâhın celâlinden aman kardaşlarım
Ah aman rûh-ı Resûlullâhı lertzân etmeyin

1910

ETMEYİN (Günümüz Türkçesi)

Siz de İslamsınız, biz de İslamız; bunu bir düşünün,
Ey Arnavutlar, aziz kardeşlerim, isyan etmeyin.

Kırmayın Sultan Reşat Han'ın mübarek kalbini,
Âyan ve Mebusan Meclisi'ni sarsmayın.

Allah için yapmayın, düşmanları güldürmeyin,
Hem sizi hem bizi böyle perişan etmeyin.

Devletin düzenini, huzurunu ve geleceğini bozmayın,
Ümmetin şarkısını feryada çevirmeyin.

Nefsin dünyevi arzularına kapılmayın, ey arslanlarım,
İslam âlemine karşı meydan okumayın.

Bulgar, Karadağ, Sırp ve Yunan sizi aldatır,
O sınır düşmanlarıyla anlaşma yapmayın.

Kurulmuş bir temeli bozmaya çalışıp,
İhtişamlı bir sarayı viran etmeyin.

Söz dinleyin, cehalet vadisine gitmeyin,
Yüce Kur'an'ın emrini unutmayın.

İslam'a inat etmek asla yakışmaz,
Hakka karşı durmayın, iblisi sevindirmeyin.

Birbirleriyle savaşan kimdir? İki din kardeşi,
Kim razı olur buna? Kan dökmeyin, kan dökmeyin.

Osmanlılık böyle mi ey kahraman Osmanlılar?
Âlemi yangınlarla, isyanlarla zindan etmeyin.

Meşrutiyet devrini kuranlar böyle mi düşündü?
Zulüm eliyle yırtıp parçalamayın yakayı.

Hürriyetin adı için ilan edenlerden utanın,
Enver'i, Niyazi'yi pişman etmeyin.

Kanlı pençelerle saldırıp birdenbire,
Hürriyetin sevgisini bizden uzaklaştırmayın.

Güneşten ışık alan yıldızları,
Ah ve feryat dumanıyla her an gizlemeyin.

Allah'ın celalinden korkun, aman kardeşlerim,
Ah, aman! Resûlullah'ın ruhunu titretmeyin.

Bu şiir, Osmanlı döneminde Arnavutlara seslenerek birlik ve beraberlik çağrısı yapıyor. Şair, isyanın hem Osmanlı'yı hem de İslam ümmetini zayıflatacağını, düşmanları sevindireceğini söylüyor. Özellikle Balkanlar'daki Bulgar, Sırp, Karadağ ve Yunan unsurlarının Arnavutları kandırabileceğini belirterek, Osmanlı içinde kalmanın ve Sultan'a bağlılığın önemini vurguluyor.

Bu metin, II. Meşrutiyet döneminde Osmanlı'nın Balkanlardaki çözülme sürecine karşı bir uyarı ve kardeşlik çağrısı olarak okunabilir.

TÜRKÜCÜMÜZ

Gelmeden Mâyıs otuzbir gidiyormuş bû ne hal
Vermeden mi gidecek yoksâ hesap Türkücümüz

Kendini bülbül-i gülzâr-ı hakiykat sanarak
Gübrelikte ötüyor misl-i gurab Türkücümüz

Şûaranın da büyük nâmını berbât etti
Bu husuta hele şâyân-ı itab Türkücümüz

Mîr-i Mektûbinin ibkasını aldıkta haber
Edecek kaçmağa elbette şıtab Türkücümüz

Milletçe hizmet ise kasdi umûr-ı mülkü
Terkedip örmeli evvelce çorab Türkücümüz

Lâubâliydi ahâliyle gelince lâkin
Çeker oldu yüzüne şimdi nikab Türkücümüz

Yıkılıp gitmelidir çünkü yeter çektirdi
Sekiz aydır bû ahâliye azâb Türkücümüz

Kîllisâlarda gidip câm ediyor inliyerek
Müsülmanım diye eyler mi hicab Türkücümüz

İngilizden nesi eksik yalnız şapkası yok
İçiyor hükm-i helâlile şarab Türkücümüz

O kadar çeşmi açıktır ki görürse denizi
Zanneder çölde görünmekte serab Türkücümüz

Maksadı yapma iken tecrübeye başlıyarak
Kıldı bir kat dâha Sîvâs'ı harab Türkücümüz

TÜRKÜCÜMÜZ (Günümüz Türkçesi)

Mayıs otuz bir gelmeden gidiyormuş, bu ne hal?
Hesap vermeden mi gidecek bizim Türkücümüz?

Hakikat gül bahçesinin bülbülü olduğunu sanarak,
Çöplükte ötüyor karga gibi Türkücümüz.

Şairlerin büyük adını da berbat etti,
Bu konuda özellikle kınanmalı Türkücümüz.

Mektup Beyi'nin görevde kalacağını duyunca,
Kaçmaya elbette hızlanacak Türkücümüz.

Millete hizmet ise devlet işlerinin amacı,
Önce çorap örmeyi öğrenmeli Türkücümüz.

Halkla laubaliydi eskiden, ama şimdi,
Yüzüne perde çekmeye başladı Türkücümüz

Yıkılıp gitmeli artık, çünkü yeterince çektirdi,
Sekiz aydır bu halka azap Türkücümüz.

Kiliselere gidip çan çalıyor inleyerek,
"Müslümanım" diye utanmaz mı Türkücümüz?

İngilizden ne eksigi var, yalnız şapkası yok,
Şarabı helalmiş gibi içiyor Türkücümüz.

O kadar gözü açık ki denizi görse,
Çölde serap sanır Türkücümüz.

Amacı deneme yapmak iken,
Bir kez daha Sivas'ı harap etti Türkücümüz.

Bu şiir, dönemin siyasi ve toplumsal ortamında bir kişiye (muhtemelen bir devlet adamı ya da öne çıkan şahsiyet) yönelik hiciv ve taşlama örneğidir. Şair, "Türkücümüz" diye andığı kişiyi hem halkı kandırmakla hem de İslamî değerleri yozlaştırmakla suçluyor. Aynı zamanda onun gafletini, halka çektirdiği sıkıntıları ve Batılılaşma özentisini eleştiriyor.

Bu metin, klasik taşlama geleneğinin Meşrutiyet dönemi siyasal hiciv örneklerinden biri olarak okunabilir.

MERSİYE

Kıldı âlemde bugün nâmus için terk-i hayat
İntihâr-ı Gailb'e erbâb-ı vicdân ağlasın

Kimsesi yoktur şu Sivas'ta garîbin hâline
Fart-ı rahminden Reşîd-i yâr-ı zîşân ağlasın

Şem'a-yı bezm-i ebedi söndü hayfâ bâdezen
Mâtemin tutsun zavallı şâiran kan ağlasın

Hocagâniyle müdürüyle berâber her zaman
Yâd edip üstâdı etfâl-i destân ağlasın

Meşreb-i rindânesi hoşnut ederci herkesi
Kâfirân âh eylesin kibr ü Müselmân ağlasın

Tab'ını görmek müyesser olmadı dîvânının
Tâb için yazdırdığı tertîb-i dîvân ağlasın

Ağlamaktan peyrev olsunlar bana erbâb-ı dil
Dinledikçe zârımı her yerde yârân ağlasın

Kim sebep olduysa bû hâl-i elîm-i şâire
Bin belâyâ düş olup âlemde her ân ağlasın

Ağla (Rahmî) ağla bu gamla bitirdin âlemi
Ağladıkça sen görüp cümle sühendân ağlasın

MERSİYE (Günümüz Türkçesi)

Bugün namus için hayatını bıraktı dünyada,
Gailb'in intiharı için vicdan sahipleri ağlasın.

Sivas'ta garibin hâline kimse yoktur,
Çok merhametinden dostu Reşid ağlasın.

Ebedî meclisin kandili söndü, yazık,
Şairler matem tutsun, kan ağlasın.

Hocalarıyla, müdürüyle beraber her zaman,
Üstadı anıp çocuklar destan ağlasın.

Onun rindâne meşrebi herkesi hoşnut ederdi,
Kâfirler bile ah etsin, kibirli Müslümanlar ağlasın.

Divanını görmek nasip olmadı,
Tabı için yazdırdığı divan tertibi ağlasın.

Ağlamaktan bana eşlik etsin gönül sahipleri,
Zarımı dinledikçe dostlar her yerde ağlasın.

Kim sebep olduysa bu şairin acı hâline,
Bin belâya düşüp âlemde her an ağlasın.

Ağla Rahmî, ağla; bu gamla bitirdin dünyayı,
Sen ağladıkça bütün söz ustaları ağlasın.

Bu mersiye, bir şairin intiharı üzerine yazılmıştır. Rahmî, hem dostlarının hem de bütün toplumun bu kayıptan dolayı ağlaması gerektiğini dile getiriyor. Şairin rindâne (dünya zevklerine aldırılmaz, kalenderâne) tavrı, herkesi hoşnut eden kişiliği ve yarım kalmış divanı vurgulanıyor. Aynı zamanda bu kaybın bir toplumsal ve edebî acı olduğunu belirtiyor.

Bu şiir, Divan edebiyatında mersiye geleneğinin tipik bir örneği: bir kişinin ölümünden duyulan üzüntüyü, toplumsal ve manevi bir kayıp olarak dile getiren ağıt.

GALİP İÇİN

Ah neden gitmiş acep kim ihtiyâr-ı Galib'in
Anlaşılmaz bir kazâdır intihâr-ı Galib'in

Çeşm-i giryânım sürüp âh eylerim gördükçe ben
Defterimde hattı kaldı yâdigâr-ı Galib'in

Gonca-yı âmâli hep serbeste kaldı dehrinde
Pek çabuk erdi hazâna nevbahâr-ı Galib'in

Bir daha veçh-i latifin görmenin imkânı yok
Zîr-i hâk oldu bugün cây-i karâr-ı Galib'in

Kutsiyâna eyledi te'sîr garîbin rihleti
Vakt olurken âsumandan giryebâr-ı Galib'in

Muntazam surette yaptırsın velî-ül-nîmeti (1)
Böyle toprak kalmasın şekl-i mezâr-ı Galib'in

Komşu oldu Molla İzzet'le ederler bahs-i aşk (2)
Sanmayın sustu zebân-ı dür-nisâr-ı Galib'in

Herkesin kadrin cihâna bildirir gaybubeti
Bâdezen elbette artar îtibâr-ı Galib'in

Bir îlahi âşıkı elden kaçırdı (Rahmîyâ)
Bâşını taşlarla dövsün varsa yâr-ı Galib'in

(1) Reşit Âkif Paşayı ima ediyor

(2) Şair Keçeci Zade İzzet Molla

GALİP İÇİN (Günümüz Türkçesi)

Ah, neden gitmiş acaba, kim seçti Galip'in yolunu?
Anlaşılmaz bir kaderdir Galip'in intiharı.

Ağlayan gözlerimle ah çekerim gördükçe,
Defterimde hatıra kaldı Galip'in yazısı.

Bütün umut goncaları yarım kaldı dünyada,
Çok çabuk sonbahara erdi Galip'in ilkbaharı.

Bir daha güzel yüzünü görmenin imkânı yok,
Bugün toprağın altında Galip'in durağı oldu.

Onun gidişi kutsal bir etki bıraktı,
Gökyüzünden gözyaşları dökülür Galip için.

Velinimet düzenli bir mezar yaptırısın,
Galip'in mezarı toprak yığını olarak kalmasın.

Komşu oldu Molla İzzet'le, aşk üzerine konuşurlar,
Sanmayın sustu Galip'in inci saçan dili.

Herkesin değerini dünyaya bildirir bu yokluğu,
Sonrasında elbette artar Galip'in itibarı.

Ey Rahmî, bir ilahi âşığı elden kaçırdın,
Varsa Galip'in dostu, başını taşlara vursun.

Bu mersiye, Galip adlı bir şairin intiharı üzerine yazılmış ağıt. Rahmî, onun erken kaybını "ilkbaharı sonbahara erdi" benzetmesiyle dile getiriyor. Galip'in yarım kalmış eserleri, hatıraları ve dostlarıyla olan bağları vurgulanıyor. Şair, onun ölümünü sadece kişisel bir kayıp değil, aynı zamanda edebî ve manevi bir eksiklik olarak görüyor.

Bu şiir, Divan edebiyatında mersiye geleneğinin bir örneği: bir kişinin ölümü üzerine duyulan derin üzüntüyü, toplumsal ve manevi bir kayıp olarak dile getiren şiir türü.

GÖNLÜM GÖZÜM

Şevk ile cüyende-i cânândır gönlüm gözüm
Perküşâ-yı âlemi seyrândır gönlüm gözüm

Ben nasıl kendim idâre eyleyim insâf edin
Cezbe-i sevdâ ile raksândır gönlüm gözüm

Aşkî ben bû âlem-i fânide tahsil etmedim
Hüsn ü âne rûh ike hayrândır gönlüm gözüm

Ağladıkça ben gören beyhude ağlar hâlîme
Sûretâ giryan fakat handândır gönlüm gözüm

Bezm-i vuslatta bîle hâlim tebeddül eylemez
Nerde olsam aşk ile giryândır gönlüm gözüm

Görmedim ben vuslat-ı dîdârı ammâ her gece
Meclisinde subha dek mihmandır gönlüm gözüm

Gördüğüm eşyâyı ben künhîle (Rahmî) anladım
Tâlib-i nûrâver-i irfândır gönlüm gözüm

GÖNLÜM GÖZÜM (Günümüz Türkçesi)

Şevkle sevgiliyi arayandır gönlüm gözüm,
Âlemi açıp seyredendir gönlüm gözüm.

Ben nasıl kendimi idare edeyim, insaf edin,
Sevdanın cazibesıyla dans edendir gönlüm gözüm.

Bu fani dünyada aşkı öğrenmedim ben,
Güzellik ve sevgili ruhuyla hayrandır gönlüm gözüm.

Ben ağladıkça gören boşuna ağlar hâlîme,
Görünüşte ağlayan ama aslında gülen gönlüm gözüm.

Vuslat meclisinde hâlim değişmez,
Nerede olsam aşk ile ağlayandır gönlüm gözüm.

Sevgiliyi görme vuslatı olmadı bana, ama her gece,
Onun meclisinde sabaha dek misafirdir gönlüm gözüm.

Gördüğüm eşyayı özünden anladım ben Rahmî,
İrfan ışığını arayandır gönlüm gözüm.

Bu şiirde Rahmî, gönül ve gözünü bir bütün olarak ele alıyor; onların aşkın cazibesine kapıldığını, sevgiliyi aradığını, hem ağlayan hem gülen bir hâlde olduğunu dile getiriyor. Tasavvufî bir yorumla bakıldığında, gönül ve göz burada ilahi aşkın arayıcısıdır; dünyadaki her şeyin özünü anlamaya çalışan bir "irfan talibi"dir. Bu şiir, Divan edebiyatında sıkça görülen gönül-göz birlikteliği metaforunun güçlü bir örneği.

CEHALETTİR

Serâser âlemi ifsâd eden kimdir? Cehâlettir
Bütün gün fitneler icâd eden kimdir? Cehâlettir

Yakıp yıkmak kimin mûtâdıdır tâ devr-i Âdemden
Bu mülkü bir harâb-âbâd eden kimdir? Cehâlettir

Beşer tahsil-i ilm ü mârifetle kesb-i acz eyler
Onu Fir'avn eden Şeddâd eden kimdir? Cehâlettir

Otuz üç yıl değil Abdulhamit âh ey vatandaşlar
Bizi mahkûm-ı istibdât eden kimdir? Cehâlettir

Tanır mı hakkı haksızlıktan almış başka bir zillet
Yine şeytandan istimdât eden kimdir? Cehâlettir

Cehâlet kimseden Hak'tan da korkmaz bir muannittir
Yine her yerde bin bî-dât eden kimdir? Cehâlettir

Hayâl-i zulm ile eğlenmez insanım diyen artık
O eski devri bâzan yâd eden kimdir? Cehâlettir

CEHALETTİR (Günümüz Türkçesi)

Bütün dünyayı bozan kimdir? Cehalettir.
Her gün fitneler çıkararak kimdir? Cehalettir.

Âdem'den beri yakıp yıkmak kimin alışkanlığıdır?
Bu ülkeyi harap eden kimdir? Cehalettir.

İnsan, ilim ve marifet öğrenerek aczini anlar,
Onu Firavun eden, Şeddat eden kimdir? Cehalettir.

Otuz üç yıl değil, ey vatandaşlar, Abdülhamid değil,
Bizi istibdadı mahkûm eden kimdir? Cehalettir.

Hakkı tanır mı? Haksızlıktan başka bir zillet almış,
Yine şeytandan yardım isteyen kimdir? Cehalettir.

Cehalet, kimseden ve Hak'tan korkmaz, inatçıdır,
Her yerde binlerce zulüm yapan kimdir? Cehalettir.

“Ben insanım” deyip zulüm hayaliyle eğlenen,
O eski devri bazen hatırlayan kimdir? Cehalettir.

Bu şiirde Rahmî, cehaleti bütün kötülüklerin kaynağı olarak gösteriyor. Fitne, zulüm, istibdat, haksızlık ve yıkımın sebebini cehalette buluyor. İlginç bir nokta: Abdülhamid'in otuz üç yıllık istibdat dönemini bile doğrudan kişiye değil, cehalete bağlıyor. Yani şair, bireylerden çok toplumun bilgisizliğini ve bilinçsizlik hâlini eleştiriyor.

Bu metin, II. Meşrutiyet dönemi edebiyatında sıkça görülen “cehalet karşıtı” söylemin güçlü bir örneği.

NAZİRE

-Reşit Âkif Paşaya-

Tâlib-i dünyâ olanlar rütbe-i bâlâ arar
Mâil-i Mevlâ olanlar başka bir dünyâ arar

Zevk-i Hak'tan dûr olan erbâb-ı gaflet her zaman
Neş'eyâb olmak için sâkî arar sahbâ arar

Şâir-i âli nazar bakmaz bu süflî âleme
Zâtını idrâk için âyîne-i sevdâ arar

Öyle bir âşık daha âlemde peydâ olmadı
Şimdi Mecnûnu o gezmiş olduğu sahrâ arar

Ders okursan ehl-i mânâdan oku sen (Rahmîyâ)
Çünkü anlar lâfz-ı bî-mânâda bin mânâ arar

NAZİRE (Günümüz Türkçesi)

Dünya peşinde koşanlar yüksek rütbeler arar,
Allah'a yönelenler ise başka bir dünya arar.

Hak zevkinden uzak olan gafiller her zaman,
Neşelenmek için şarap ve sakî arar.

Yüce bakışlı şair bu aşağı âleme bakmaz,
Kendi özünü anlamak için aşk aynası arar.

Öyle bir âşık daha dünyada ortaya çıkmadı,
Şimdi Mecnun, gezdiği o çölü arar.

Ey Rahmî, ders okuyacaksan mânâ ehliyle oku,
Çünkü onlar manasız bir sözde bile bin mânâ arar.

Bu şiirde Rahmî, Reşit Âkif Paşa'ya nazire yaparak dünya sevgisi ile ilahi aşk arasındaki farkı ortaya koyuyor. Dünyevî rütbe ve makamların peşinde koşanlarla, Allah'a yönelenlerin arayışını karşılaştırıyor. Şairin bakışının dünyevî âleme değil, aşkın aynasına çevrildiğini vurguluyor. Ayrıca Mecnun örneğiyle, aşkın sınırsız ve benzersiz bir yolculuk olduğunu hatırlatıyor.

Bu şiir, Divan edebiyatında nazire geleneğinin tipik bir örneği: başka bir şairin üslubuna veya temasına cevap vererek aynı ölçü ve kafiyede yazılmış bir şiir.

İSTİĞRAK

Neşve-i mestiyi benden ahz eden sahbâ nedir
Yok benim benden vukufum keşf için dünyâ nedir

Merdimende bir tecellîsâzı ver kimdir fakat
Gördüğüm çeşm-i ümid efzâ-yı dil-pîrâ nedir

Nâleler göz yaşları bilmem kiminçündür acep
Yâr kimdir ben kimim bû sûziş-i sevdâ nedir

Anlaşılmaz bir muammadır vücûd-ı kâinat
Bir taraftan yok olup mevcut olan eşyâ nedir

Hangi üstâdın gelir hâşâ elinden böyle iş
Üstümüzde bî-sütun bû kubbe-i Mînâ nedir

İhtiyâc-ı halkı teksire nedir bilmem sebep
Nebahâr-ı âlemi tâkip eden sermâ nedir

Hiç mi uslanmaz acep nev'i beşer bû arsada
Hiç kesilmez mi gürültü an-be-an gavgâ nedir

Ben Kızılırmak kenârında mukimim şimdilik
Görmedim bir defa ey (Rahmî) acep deryâ nedir

İSTİĞRAK (Günümüz Türkçesi)

Benden sarhoşluk neşesini alan şarap nedir?
Benim kendimden haberim yok, keşif için dünya nedir?

Kalbimde bir tecelli yaratan kimdir acaba?
Gördüğüm umut dolu, gönül açıcı göz nedir?

Nâleler, gözyaşları kimin içindir bilmem,
Yâr kimdir, ben kimim, bu sevda ateşi nedir?

Kâinatın varlığı anlaşılmaz bir muammadır,
Bir yandan yok olup bir yandan var olan eşya nedir?

Böyle bir işi hangi üstat yapabilir ki?
Üstümüzde sütunsuz duran bu gök kubbe nedir?

Halkın çoğalma ihtiyacının sebebi nedir bilmem,
Âlemin baharını takip eden kış nedir?

İnsan türü bu dünyada hiç mi uslanmaz acaba?
Hiç bitmez mi gürültü, her an kavga nedir?

Ben şimdilik Kızılırmak kıyısında oturuyorum,
Ey Rahmî, bir defa bile görmedim, acaba deniz nedir?

Bu şiirde Rahmî, varlık, aşk, kâinat ve insanın hâli üzerine derin bir sorgulama yapıyor. "İstiğrak" yani manevî vecd ve dalış hâli içinde, hem kendi benliğini hem de dünyanın anlamını sorguluyor. Şarap, aşk, gözyaşı, kâinatın muamması, gök kubbe gibi imgelerle insanın varoluşunu ve bilinmezliklerini dile getiriyor. Son beyitte ise ironik bir dokunuşla, Kızılırmak kıyısında yaşadığını ama hiç denizi görmediğini söyleyerek hem kişisel hem de evrensel bir eksiklik duygusunu ortaya koyuyor. Bu şiir, tasavvufî bir derinlik taşıyor: "Ben kimim, yâr kimdir, dünya nedir?" soruları, klasik Sufî şiirinde sıkça görülen varlık sorgulamalarının bir yansımasıdır.

HAKİKAT LÂZİM İNSANA

Güzel bir kalb ile vicdan hamiyet lâzım insâna
Sadâkat istikamet hüsnü niyyet lâzım insâna

Ne kudsî yadigârdır Hazret-i Farûk-ı Âzamdan
Adâlet lâzım insâna adâlet lâzım insâna

Süleymanla karınca nezd-i Hâlikta müsâvîdir
Müsâvâta bununçün pek riâyet lâzım insâna

O kisb-i iktidarlar bence hiçtir on pâra etmez
Ezelden bahş olunmuş bir fazîlet lâzım insâna

Çalışma yâlinız sen kendini is'âde ey kari
Bütün hemcinsini is'âde gayret lâzım insâna

Perestîşkâr-ı câhın yoktur insanlıkta bir hakkı
Vatanla fikr-i istikbâl-i millet lâzım insâna

Şecâat arzına her yerde düşme etme zalimlik
Fakat meydân-ı harpte bir celâdet lâzım insâna

Nişanlar rütbelere insâna asla bir şeref vermez
Başında gizli bir tâc-ı vilâyet lâzım insâna

Esâs-ı kâinâtı aslını fikr eyle ey gafil
Taharrî-i hakikat keşf-i hikmet lâzım insâna

Eğer sen doğru sözlü şâirim dersen gel ey (Rahmî)
Muannîd olma teslîm-i hakikat lâzım insâna

HAKİKAT LAZİM İNSANA (Günümüz Türkçesi)

İnsana güzel bir kalp, vicdan ve hamiyet gerekir,
Sadakat, doğruluk ve iyi niyet gerekir.

Hazret-i Faruk-i Azam'dan kalan en kutsal yadigâr,
Adalet gerekir insana, adalet gerekir insana.

Süleyman ile karınca Allah katında eşittir,
Bu yüzden eşitliğe riayet gerekir insana.

O güç ve iktidar kazanımları bence hiçtir, beş para etmez,
Ezelden verilmiş bir fazilet gerekir insana.

Ey okuyucu, yalnız kendini kurtarmaya çalışma,
Bütün insanlığı kurtarmak için gayret gerekir insana.

Makam ve mevki tutkunu olanın insanlıkta bir hakkı yoktur,
Vatan ve milletin geleceğini düşünmek gerekir insana.

Yiğitlik gösterirken zalimlik etme,
Ama savaş meydanında cesaret gerekir insana.

Nişanlar, rütbelere insana asla şeref vermez,
Başında gizli bir velayet tacı gerekir insana.

Ey gafil, kâinatın esasını düşün,
Hakikati araştırmak, hikmeti keşfetmek gerekir insana.

Eğer "ben doğru sözlü bir şairim" diyorsan ey Rahmî,
İnat etme, hakikate teslim olmak gerekir insana.

Bu şiirde Rahmî, insana lazım olan ahlaki ve manevi değerleri sıralıyor: vicdan, sadakat, adalet, eşitlik, fazilet, gayret, cesaret ve hakikati arayış. Dünyevî makamların ve rütbelerin boş olduğunu, gerçek şerefın fazilet ve hakikatte bulunduğunu vurguluyor. Aynı zamanda Hz. Ömer (Faruk-i Azam) örneğiyle adaletin kutsallığını hatırlatıyor.

Bu metin, II. Meşrutiyet dönemi edebiyatında sıkça görülen ahlakî öğüt ve hakikat arayışı temasının güçlü bir örneği.

ETMEDİM ETMEM YİNE

Âb-ı rûyim hâke rîzân etmedim etmem yine
Devletim benden girîzân etmedim etmem yine
Bir perestişkâri-i adlim bunu herkes bilir
İzziçün takbil-i dâmân etmedim etmem yine
Her iki âlemde ben Hak'tan inâyet beklerim
Kimseden ümmîd-i ihsân etmedim etmem yine
Ol hakikat perverim ki mâl için ikbâl için
Hâtır-ı yârân-ı nisyân etmedim etmem yine
Andan âlâ fikre mâlikken yine Nef'i gibi
Şiir ile dâvâ-yı irfân etmedim etmem yine
Sırr-ı vahdetten haberdar olmayan şâirleri
Dâhil-i silk-i sühandân etmedim etmem yine

ETMEDİM ETMEM YİNE (Günümüz Türkçesi)

Yüz suyumu toprağa dökmedim, yine dökmem,
Devletim benden kaçmadı, yine kaçırmam.
Adaletin bir aşığıyım, bunu herkes bilir,
İzzet için eteği öpmedim, yine öpmem.
Her iki dünyada da Allah'tan inayet beklerim,
Kimseden ihsan ummadım, yine ummam.
Ben öyle bir hakikat severim ki mal için, ikbal için,
Dostların hatırını unutmadım, yine unutmam.
Nef'i gibi yüksek fikirlere sahipken,
Şiirle irfan davası gütmедim, yine gütmem.
Vahdet sırrından habersiz şairleri,
Söz ustaları arasına almadım, yine almam.

Bu şiirde Rahmî, kendi duruşunu ve ahlaki tavrını ortaya koyuyor. Adalet, izzet, dostluk, hakikat ve Allah'a bağlılık onun için en önemli değerler. Dünyevî çıkarlar, makamlar veya başkalarının ihsanı karşısında eğilmeyeceğini, yüz suyunu dökmeyeceğini vurguluyor. Aynı zamanda şiir anlayışını da açıklıyor: irfanı ve hakikati merkeze alıyor, sırf şöhret veya gösteriş için yazmadığını belirtiyor. Bu metin, şairin ahlaki ve manevi bağımsızlığını ilan eden bir tür edebî manifestodur.

BAHARİYE

Ey dil bahâr erişti şetâret zamanıdır
Sahn-i çemende yâr ile sohbet zamanıdır

Eyyâm-ı mihnet oldu reşide nihâyete
Gül mevsimi safâ vü muhabbet zamanıdır

Genc-i elemde ağlamanın bitti müddeti
Sahrâya lâlezâre azîmet zamanıdır

Elbette hoş geçer şu gelen nevbahârımız
Nev devrimiz cihanda saâdet zamanıdır

Gülden alır hukukunu bîçâre bülbülün
Hoştur zamânımız ki adâlet zamanıdır

Pek canlıdır bu devr-i Terakkî vü İttihat
Arz-ı kemâl ü keşf-i hakikat zamanıdır

Midhat denince âlem eder arz-ı ihtiram
Rûh-ı edîb-i âzama hürmet zamanıdır

Fââliyetle millet eder kesb-i îtilâ
(Rahmî)-i nâ-ümîde beşâret zamanıdır

BAHARİYE (Günümüz Türkçesi)

Ey gönül, bahar geldi; neşenin zamanıdır,
Çimenlikte sevgiliyle sohbet zamanıdır.

Sıkıntı günleri sona erdi artık,
Gül mevsimi, huzur ve muhabbet zamanıdır.

Keder hazinesi içinde ağlamanın süresi bitti,
Şimdi kır ve laleliğe gitme zamanıdır.

Elbette hoş geçer bu gelen baharımız,
Yeni devrimiz dünyada saadet zamanıdır.

Gül, zavallı bülbülün hakkını verir,
Hoştur zamanımız, çünkü adalet zamanıdır.

Bu devir çok canlıdır: Terakki ve İttihat,
Olgunluk gösterme ve hakikati keşfetme zamanıdır.

Midhat denince bütün âlem saygı gösterir,
Büyük edipin ruhuna hürmet zamanıdır.

Millet, çalışarak yükselir, ilerler,
Ümitsiz Rahmî'ye de müjde zamanıdır.

Bu şiir, baharın gelişiyiyle birlikte yenilenme, huzur, adalet ve ilerleme temalarını birleştiriyor. Bahar yalnızca doğanın canlanması değil, aynı zamanda Meşrutiyet dönemi Osmanlı toplumunun umut ve özgürlük arayışının sembolü olarak işlenmiş. "Terakki ve İttihat" vurgusu, dönemin siyasi atmosferine doğrudan gönderme yapıyor. Bu metin, hem klasik divan şiirindeki bahar kasidelerinin geleneğini sürdürür, hem de modernleşme ve özgürlük ideallerini içine alarak dönemin ruhunu yansıtır.

SEN Kİ CÂNÂ

Sen ki cânâ bâis oldun gönlümün ihyasına
Bin gazel yazsam da azdır şükürümün ibkasına

Bâde-i lâlinle bunca mest olan üftâdeler
Bir dahî muhtaç olur mu gayrının sahbâsına

Görselerdi veçhini olmazdı mâil şüphesiz
Bil ki Ferhat Şîrin'ine Mecnun da Leylâ'sına

Her ne rütbe zâhide vasf eylesen anlıyamaz
Hüsnünün kadrin ne bilsin düşmeyen sevdâsına

Devlet-i cennet gerekmez (Rahmiyâ) sensiz bana
Hâlikin vermem seni dünyasına ukbâsına

SEN Kİ CÂNÂ (Günümüz Türkçesi)

Sen ki sevgilim, gönlümün dirilişine sebep oldun,
Bin gazel yazsam da şükürümü anlatmaya yetmez.

Senin dudağının şarabıyla mest olan âşıklar,
Bir daha başkasının şarabına muhtaç olur mu?

Yüzünü görselerdi, şüphesiz gönülleri başka tarafa kaymazdı,
Bil ki Ferhat da Şirin'ine, Mecnun da Leyla'sına senin gibi bakardı.

Ne kadar anlatsan da bir zahid anlayamaz,
Senin güzelliğinin değerini, aşka düşmeyen bilmez.

Ey Rahmî, bana sensiz cennet gerekmez,
Allah seni bana vermiş, seni ne dünyaya ne ahirete değişmem.

Bu şiirde Rahmî, sevgiliye duyduğu aşkı ve minnettarlığı dile getiriyor. Sevgilinin varlığını gönlün dirilişi olarak görüyor; onun güzelliğini Mecnun-Leyla ve Ferhat-Şirin gibi efsanevi aşklara benzetiyor. Aynı zamanda sevgilinin değerini yalnızca gerçek âşıkların anlayabileceğini vurguluyor. Son beyitte ise sevgilinin varlığını cennetten bile üstün tutarak aşkın mutlaklığını ortaya koyuyor.

Bu şiir, klasik divan geleneğinde aşkın ilahi bir boyut kazanması temasını da taşıyor.

OLUR

Âdilin kahrı bu mülkten mâhi-i isyân olur
Zâlimin lütfu bile bir bâdi-i hüsrân olur

Sen bununçün şüpheden vâreste ol ey muteriz
Kâmilin noxsânı şahs-ı nâkısâ mizân olur

Merd-i kâmil îtibâr eyler mi çünkü nâkısın
En mükemmel sandığı bir şeyde bin noxsân olur

Ey tabip sen çok devâ celp et o eczâhânene
Zehr ilan bir illete bin dert için dermân olur

Başkadır insanlık ey gafil gönül bilmez misin
Sırr-ı devr-i âlemi idrâk eden insân olur

Hod perestân-ı zamânın bakma sen etvârına
Zülcelâli fehm edenler hâk ile yeksân olur

Sây edersen sen de ey (Rahmî) yetersin menzile
Bak Kızılırmak giderken vâsıl-ı ummân olur

OLUR (Günümüz Türkçesi)

Adilin öfkesi bu ülkede isyan sebebi olur,
Zalimin lütfu bile bir hüsrân rüzgârı olur.

Ey itiraz eden, bundan dolayı şüpheden uzak ol,
Kâmilin eksikliği, noksan kişiye ölçü olur.

Olgun insan, senin eksikliğini önemser mi?
En mükemmel sandığı şeyde bile bin eksik olur.

Ey tabip, eczanene çok ilaç getir,
Zehir diye bilinen bir hastalık için bin dertte şifa olur.

İnsanlık başkadır ey gafil gönül, bilmez misin?
Âlemin sırrını idrak eden insandır.

Zamanın bencil kişilerin tavırlarına bakma,
Allah'ın yüceliğini anlayanlar toprakla bir olur.

Ey Rahmî, sen de gayret edersen menzile ulaşırsın,
Bak, Kızılırmak giderken denize kavuşur.

Bu şiirde Rahmî, adalet, zalimlik, insanlık ve hakikat üzerine derin bir öğüt veriyor. Adaletin yokluğunun isyan doğuracağını, zalimin lütfunun bile hüsrana dönüşeceğini söylüyor. İnsanlık, kâinatın sırrını kavrayabilenlere özgüdür; bencil tavırlara kapılmamak gerekir. Son beyitte ise Kızılırmak'ın denize kavuşması benzetmesiyle, gayret edenin mutlaka hedefine ulaşacağını vurguluyor. Bu metin, hem ahlakî öğüt hem de tasavvufî bir bakış içeriyor: hakikati kavramak, insan olmanın en büyük erdemi olarak sunuluyor.

AŞK OLSUN

Cemâl-ullâha bir hayran olan hayrâna aşk olsun
Vücûd-ı kâinâtı görmeyen çeşmâna aşk olsun

Havâya nefse hannas-ı laine uymayup asla
Fenâlıktan tevakkî eyleyen insâna aşk olsun

Her irfan vâcib-ül-tâzim değil âlemde insani
Cenâb-ı Hak'ka takrib eyleyen irfâna aşk olsun

Desinlerden geçip ancak rızâ-yı Hak için dâim
Hukûk-ı halkı teftiş eyleyen vicdâna aşk olsun

Cihanda bir emel hiçbir saâdet etmeyüp tâkip
Hamîyyet nâmına hizmet kılan yârâna aşk olsun

Sitemden başka bir şey görmedik hâkan-ı sabıktan
Adâletle bu mülke can veren hâkana aşk olsun

Celâdet mi olur bundan büyük âlemde ey (Rahmi)
Livâ-yı ittihâdı kaldıran arslâna aşk olsun

AŞK OLSUN (Günümüz Türkçesi)

Allah'ın cemaline hayran olan hayrana aşk olsun,
Kâinatın varlığını görmeyen göze aşk olsun.

Nefse, şeytanın vesvesesine hiç uymayan,
Kötülükten sakınan insana aşk olsun.

Her irfan sahibi saygıya layık değildir,
Allah'a yakınlaştıran irfana aşk olsun.

Gösterişten geçip yalnızca Allah'ın rızası için,
Halkın hakkını gözeten vicdana aşk olsun.

Dünyada hiçbir emeli, hiçbir saadeti takip etmeyip,
Hamiyet adına hizmet eden dosta aşk olsun.

Önceki hükümdardan sitemden başka bir şey görmedik,
Adaletle bu ülkeye can veren hükümdara aşk olsun.

Ey Rahmî, âlemde bundan büyük yiğitlik olur mu?
Birlik sancağını kaldıran arslana aşk olsun.

Bu şiirde Rahmî, ahlakî ve manevi değerleri öven bir söylem kuruyor. Gerçek irfanı, vicdanı, adaleti ve hamiyeti yüceltiyor; dünyevî çıkarların değil, Allah rızasının peşinde olanlara "aşk olsun" diyerek övgü sunuyor. Aynı zamanda dönemin siyasal atmosferine göndermeler yaparak, adaletli hükümdarı ve birlik sancağını kaldıran kahramanı öne çıkarıyor.

Bu metin, hem tasavvufî bir övgü hem de Meşrutiyet dönemi ideallerini yansıtan bir şiir olarak okunabilir.

EVVEL YÂR İDİ

Geçti ol şebler ki bezmimde saâdet vâri idi
Şem'a-i Pertev-fürûzum tal'at-i dîdâr idi

Neş'eler şevk ü emellerle doluydu serteser
Âlem-i sevdâda gönlüm sanki bir seyyâr idi

Bülbül ü gülle karıştılda geçirdik bir bahar
Gül'izârımla şetâretgâhımız gülzâr idi

Ben buna âh etmeyimde neyleyim (Rahmî) bugün
Şimdi bedhah oldu cânan âh evvel yâr idi

EVVEL YÂR İDİ (Günümüz Türkçesi)

Geçti o geceler ki meclisimde saadet vardı,
Işığımı veren kandilim sevgilinin yüzüydü.

Neşeler, arzular ve umutlarla doluydu her yan,
Aşk âleminde gönlüm sanki bir gezgin gibiydi.

Bülbül ile gül birleştiğinde bir bahar yaşadık,
Gül bahçemiz neşenin ve mutluluğun mekânıydı.

Ey Rahmî, bugün buna ah etmezsem ne yapayım,
Şimdi sevgili bedhah oldu, ah, o eskiden yârimdi.

Bu şiirde Rahmî, geçmişteki mutlu ve aşk dolu günleri hatırlıyor. Sevgilinin yüzünü ışık kaynağına benzetiyor, bülbül ve gül metaforlarıyla baharı ve aşkın coşkusunu anlatıyor. Ancak son beyitte bir kırılma var: sevgili artık "bedhah" yani kötü niyetli, düşman olmuş; şair ise "evvel yâr idi" diyerek geçmişteki sevgiyi hüznle anıyor. Bu şiir, klasik divan geleneğinde sıkça görülen "aşkın dönüşümü" temasını işler: sevgili bir zamanlar mutluluk kaynağı iken, şimdi acının sebebidir.

BİR FİNCAN YETER

Bir cezâ görür mü kimse çıkmayan desturdan
Hükm-i destur pâdişâhi korkutur bir mûrdan

Emrine yâ ettirir icrâ veyahut azleder
Âmirin bir korkusu olmazsa bir memurdan

İntisâbı olmayan bir fırkaya bulmaz felâh
Binbaşı olsa neferlikle çıkar tâbûrdan

Köhne bir fincan yeter mey nûş olursan (Rahmiyâ)
Rind-i hak perver içer mi sâgar-i fağfurdan

BİR FİNCAN YETER (Günümüz Türkçesi)

Bir cezaya uğrar mı kimse, çıkmayan kanundan?
Kanunun hükmü, padişahı bile bir karıncadan korkutur.

Emrine ya uygular ya da görevden alır,
Amirin bir korkusu olmazsa bir memurdan.

Bir fırkaya bağlı olmayan kurtuluş bulamaz,
Binbaşı olsa da taburdan erlikle çıkar.

Ey Rahmî, eski bir fincan yeter, şarap içersen,
Hakikat âşığı rind, Çin imparatorunun kadehinden içer mi?

Bu şiirde Rahmî, kanun, otorite, bağlılık ve rindâne yaşam üzerine düşüncelerini dile getiriyor. Kanunun gücünü padişahı bile karıncadan korkutacak kadar yüce gösteriyor; amirin memurdan korkmaması gerektiğini söylüyor. Ayrıca bir fırkaya (siyasi veya toplumsal bir topluluğa) bağlı olmayanın kurtuluş bulamayacağını vurguluyor. Son beyitte ise rindâne bir tavırla, hakikat âşığının gösterişli ve ihtişamlı kadehlere değil, sade bir fincana razı olduğunu ifade ediyor.

Bu metin, hem siyasi bir hiciv hem de tasavvufî bir rindlik anlayışı içeriyor.

ARAR

Bilmesi mümkün mü nâ-bînâ-yı âlem kadrimi
Bir bölüm üftâdeyi hülyâ-yı âlem kadrimi
Bilmiyor bilmez miyim ednâ-yı âlem kadrimi
Şimdi varsın bilmesin ebnâ-yı âlem kadrimi
Dem gelir elbet zaman bir madliyet pîrâ arar

Aslı yoktur âlemin asla hayaldir hep hayal
Anladım bû sırrı ammâ etmeyin benden sual
Gözlerimden anlasın âmâlini erbâb-ı hal
<<Nakilden evvel gerek insâna feyz-i intikal
<<Ey (Reşîd) erbâb-ı fikr elfâzdan mânâ arar>> (1)

(Rahmi) âcîz nasıl vasf etmesin her gâh seni
Bir yaratmıştır cihanda Hazret-i Allah seni
Ben gibi âlem tanur ârif-i âgâh seni
Zehr olan bir illete bin dert için dermân olur
Adline meftûn olan eshâb-ı istîdâ arar

(1) Bu iki mısra Reşit Âkif Paşanıdır.

ARAR (Günümüz Türkçesi)

Âlemin körleri benim değerimi bilir mi?
Bir parça düşkün, âlemin hayaliyle oyalanan değerimi bilir mi?
Bilmiyor, bilmez miyim âlemin en aşağısı benim değerimi?
Varsın bilmesin şimdi dünyanın insanları benim değerimi,
Bir gün gelir, elbet zaman bir olgunluk arar.

Âlemin aslı yoktur, hepsi hayaldir, hayal,
Bu sırrı anladım ama benden soru sormayın.
Gözlerimden anlasın hâl ehli arzularımı,
Nakilden önce insana feyz-i intikal gerekir,
Ey Reşid, fikir ehli sözlerden mânâ arar.

Ey Rahmî, ben nasıl her zaman seni vasfetmeyeyim?
Allah seni yaratmıştır bu dünyada,
Benim gibi âlem de seni tanır, bilen ârif seni,
Zehir olan bir derde bin dert için şifa olur,
Adaletine hayran olan yetenek sahipleri seni arar.

Bu şiirde Rahmî, hem kendi değerinin toplum tarafından anlaşılmadığını dile getiriyor hem de hakikati arayanların bir gün gerçeği bulacağını söylüyor. Âlemin hayal oluşu, hakikatin gizli sırrı, adaletin şifa oluşu gibi temalar tasavvufî bir derinlik taşıyor. Aynı zamanda Reşid Âkif Paşa'ya seslenerek, fikir ehlinin sözlerden mânâ aradığını vurguluyor.

Bu metin, hem kişisel bir serzeniş hem de tasavvufî bir öğüt niteliğinde.

EY ŞANLI VATAN

Mâder-i Osmâniyansın ey vatan
Maşrık-ı âsâr-ı şansın ey vatan
Gibda efzâ-yı cihansın ey vatan
Merkez-i emn ü amansın ey vatan
Hep fedâ olsun yolunda cânımız
Sen yaşa ey mülk-i bî-pâyânımız

Şimdi bû millet bütün âşık sana
Oldular çünkü hakikat âşinâ
Kalmadı başlarda eski ibtilâ
Sen emîn ol ki şu beytim bî-riyâ
Hep fedâ olsun yolunda cânımız
Sen yaşa ey mülk-i bî-pâyânımız

Hâline rahm etti Rabb-ül-âlemin
İttihattan kal'a yaptık pek metin
Sen emin ol ey vatan artık emin
Virdimiz zîrâ şu beyt-i bihterin
Hep fedâ olsun yolunda cânımız
Sen yaşa ey mülk-i bî-pâyânımız

Harp ederken biz memattan korkmayız
Şân alıp terk-i hayattan korkmayız
Şerbet-i câm-ı necattan korkmayız
Biz seninçün kâinattan korkmayız
Hep fedâ olsun yolunda cânımız
Sen yaşa ey mülk-i bî-pâyânımız

EY ŞANLI VATAN (Günümüz Türkçesi)

Ey vatan, Osmanlı'nın annesinin,
Şanlı eserlerin doğu ışığıdır,
Dünyaya gıpta ettiren bir varlıksın,
Güven ve huzurun merkezisin.
Canımız yolunda feda olsun,
Yaşa sen, ey sonsuz mülkümüz!

Şimdi bu millet bütünüyle sana âşık,
Çünkü hakikati tanıdı artık.
Başlarda eski sıkıntılar kalmadı,
Bil ki bu beyitim içten ve samimidir:
Canımız yolunda feda olsun,
Yaşa sen, ey sonsuz mülkümüz!

Hâline âlemlerin Rabbi merhamet etti,
İttihattan sağlam bir kale yaptık.
Ey vatan, artık emin ol, güven içindesin,
Çünkü zikrimiz şu en güzel beyittir:
Canımız yolunda feda olsun,
Yaşa sen, ey sonsuz mülkümüz!

Biz savaşırken ölümden korkmayız,
Şan kazanıp hayattan vazgeçmekten korkmayız,
Kurtuluş şerbetini içmekten korkmayız,
Senin için kâinattan bile korkmayız.
Canımız yolunda feda olsun,
Yaşa sen, ey sonsuz mülkümüz!

Bu şiir, vatan sevgisini ve fedakârlığı en güçlü şekilde dile getiriyor. Vatan, Osmanlı'nın annesi ve güvenin merkezi olarak tasvir ediliyor. Millet in artık hakikati tanıdığı, ittihattla sağlam bir kale kurulduğu ve vatan için ölümden bile korkulmadığı vurgulanıyor.

Bu metin, Meşrutiyet dönemi edebiyatında sıkça görülen vatanperverlik ve birlik idealinin coşkulu bir örneği.

HÜKÜMETİ MEŞRUTA

Hükûmet bir sarây-ı dil-küşâdır
Hükûmet hiç yıkılmaz bir binâdır
Hükûmet ref için zulm-i ziyâdır
Karanlıklarda bir necm-i Hüdâdır
Hükûmet her garîbe reh-nümâdır
Hükûmet her zayıfa mültecâdır
Hükûmetten kaçan eşkiyadır
Hükûmet anlara dâr-ül-cezâdır
Hükûmet şimdi hikmet âşinâdır
Hükûmet şimdi şâyân-ı senâdır

Hükûmetlerle âlem oldu mâmur
Hükûmetsiz yaşar mı yerde bir mur
Hükûmet şâfi-i mağmum ü mesrur
İder inkâr olunmaz yâ bu meşhur
Demez aslâ bu zahittir bu meyhur
Hükûmetçe değildir kimse menfur
Hükûmet kalır mı hakk-ı mağdur
Nasıl baş gösterir gaddâr-ı mağrur
Hükûmet şimdi hikmet âşinâdır
Hükûmet şimdi şâyân-ı senâdır

Çıkardı âleme bir şanlı devlet
Hükûmet sâyesinde bir aşiret
Hükûmet sâyesinde hâb ü râhet
Hükûmet sâyesinde istirâhet
Bütün insanlar icrâ-yı şekâvet
Ederler olmasa havf-ı hükûmet
Hükûmet saçmasa âsâr-ı satvet
Selâmet mi kalır bu mülk ü millet
Hükûmet şimdi hikmet âşinâdır
Hükûmet şimdi şâyân-ı senâdır

Hükûmet hâdim-i nev'i beşerdir
Hükûmet halka en müşfik pederdir
Hükûmet sanma senden bî-haberdir
Hükûmet adl-i Hak'tan bir eserdir
Hükûmet dâfi-i derd ü kederdir
Hükûmet mâhi-i âsâr-ı şerdir
Hükûmet zulme karşı bir siperdir
Hükûmet muhteremdir mûteberdir
Hükûmet şimdi hikmet âşinâdır
Hükûmet şimdi şâyân-ı senâdır

Hükûmet yer yüzünde âsumânın
Bütün fevkindedir iclâl ü şânın
Hükûmet zâhir-i bî-kesânın
Hükûmettir rakibi her mekânın
Hükûmettir cilâsı çeşm-i cânın
Hükûmettir hayâtı bû cihânın
Hükûmettir bahârı her zamânın
Baharsız şevki olmaz gülsitânın
Hükûmet şimdi hikmet âşinâdır
Hükûmet şimdi şâyân-ı senâdır

HÜKÜMET-İ MEŞRUTA (Günümüz Türkçesi)

Hükümet gönül açıcı bir saraydır,
Hükümet asla yıkılmaz bir binadır.
Hükümet, refah için zulmü yok eden bir ışıktır,
Karanlıklarda Allah'ın bir yıldızıdır.
Hükümet her garibe yol gösterendir,
Hükümet her zayıfa sığınaktır.
Hükümetten kaçan eşkıyadır,
Hükümet onlar için bir cezalandırma yeridir.
Hükümet artık hikmetle tanışmıştır,
Hükümet artık övgüye layıktır.

Hükümetlerle dünya mamur oldu,
Hükümeteşiz yerde bir dilek yaşar mı?
Hükümet, kederli ve sevinçli için şifadır,
Bu inkâr edilmez, meşhurdur.
Asla "bu zahittir, bu meyhur" demez,
Hükümet kimseyi nefretle dışlamaz.
Hükümet mağdurun hakkını korur,
Nasıl baş gösterebilir mağrur bir zalim?
Hükümet artık hikmetle tanışmıştır,
Hükümet artık övgüye layıktır.

Hükümet bir aşireti şanlı bir devlete dönüştürdü,
Hükümet sayesinde uyku ve rahat vardır,
Hükümet sayesinde huzur vardır.
Eğer hükümet korkusu olmasa,
Bütün insanlar kötülük işlerdi.
Hükümet kudretin eserlerini saçmasa,
Selamet kalır mı bu ülke ve millette?
Hükümet artık hikmetle tanışmıştır,
Hükümet artık övgüye layıktır.

Hükümet insanlığın hizmetkârıdır,
Hükümet halka en şefkatli babadır.
Hükümet senden habersiz sanma,
Hükümet Allah'ın adaletinden bir eserdir.
Hükümet dert ve kederi giderendir,
Hükümet kötülüklerin kaynağını yok edendir.
Hükümet zulme karşı bir siperdir,
Hükümet muhteremdir, değerlidir.
Hükümet artık hikmetle tanışmıştır,
Hükümet artık övgüye layıktır.

Hükümet yeryüzünde gökyüzünün şanıdır,
Bütün şeref ve yücelikte üstündür.
Hükümet kimsesizlerin görünen desteğidir,
Her mekânın rakibidir.
Hükümet gönül gözünün cilasdır,
Hükümet bu dünyanın hayatıdır.
Hükümet her zamanın baharıdır,
Baharsız gülistanın neşesi olmaz.
Hükümet artık hikmetle tanışmıştır,
Hükümet artık övgüye layıktır.

Bu şiir, Meşrutiyet yönetimini öven bir methiyedir. Hükümet, adaletin, huzurun, refahın ve insanlık hizmetinin kaynağı olarak tasvir edilir. Şair, hükümeti bir saraya, bir yıldıza, bir babaya, bir sipere ve bahara benzeterek onun toplum için vazgeçilmez olduğunu vurgular.

Bu metin, II. Meşrutiyet dönemi edebiyatında sıkça görülen hürriyet, adalet ve hükümet övgüsü temasının güçlü bir örneği.

MART OTUZBİR

Mart otuzbir kanlı bir gündür bu mülk ü millete
Kanlı istibdat hücum etti bugün hürriyete
Pek büyük bir darbe vurdu devr-i Meşrûtiyete
Pâyitaht kanlarla döndü Kerbelâ meydânına

Mart otuzbirden sakın zîrâ belâyâ dâmıdır
Mart otuzbir hâinânın en büyük bayramıdır
Subh-ı mes'ûdîyetin menhus olan akşâmıdır
Semm-i katil kattı dertli milletin dermânına

Mart otuzbirde fesât erbâbı tuğyân ettiler
Meclisi cem'iyeti birden perîşân ettiler
Ah yapılmışken binâ-yı mülkü vîrân ettiler
Aldanıp Abdulhmîd'in lafzına ihsânına

Doğruluktan tâ çocukken saptılar Yıldızlılar
Hak gibi mahlûka hergün taptılar Yıldızlılar
Mart otuzbirde donanma yaptılar Yıldızlılar
Zâlimin bel bağlanır mı adı için peymânına

Ben bu âlemden miyim yok başka bir âlemliyim
Mart otuzbir vakâ-yı dil-sûzuna matemliyim
Hüngür hüngür ağlasam da çok değil pek gamlıyım
Gûşidâr oldum yetîmânın yine efganına

Râh-ı Hak'tan ayrılıp bir gayr-ı râha gitmeyin
Ey vatandaşlar birer cevhersiniz siz bitmeyin
Zümre-i âdâya birşeyçün tekâpu etmeyin
Bir nakîse gelmesin Osmâniyânın şânına

MART OTUZBİR (Günümüz Türkçesi)

31 Mart, bu ülke ve millete kanlı bir gündür,
Kanlı istibdat bugün hürriyete saldırdı.
Meşrutiyet devrine çok büyük bir darbe vurdu,
Payitaht kanlarla Kerbelâ meydanına döndü.

31 Mart'tan sakının, çünkü belâ tuzağıdır,
31 Mart hainlerin en büyük bayramıdır.
Mutluluk sabahının uğursuz akşamıdır,
Öldürücü zehir kattı dertli milletin ilacına.

31 Mart'ta fesat ehli azdı,
Meclisi ve cemiyeti birden darmadağın ettiler.
Ah, yapılmışken devlet binasını yıktılar,
Aldanıp Abdülhamid'in sözlerine ve ihsanına.

Yıldızlılar çocukluktan beri doğruluktan saptılar,
Her gün mahlûka Hak gibi taptılar.
31 Mart'ta donanma yaptılar Yıldızlılar,
Zalimin adına söz verilir mi, güvenilir mi?

Ben bu dünyadan mıyım, yoksa başka bir âlemdenim?
31 Mart vakasının acısına matemliyim.
Hüngür hüngür ağlasam da çok değil, pek gamlıyım,
Yetimlerin feryadına kulak verdim yine.

Hak yolundan ayrılıp başka bir yola gitmeyin,
Ey vatandaşlar, siz birer cevhersiniz, tükenmeyin.
Düşman topluluğu için asla çaba göstermeyin,
Osmanlı'nın şanına bir eksiklik gelmesin.

Bu şiir, 31 Mart Vakası (1909) üzerine yazılmış bir ağıttır. Rahmî, bu olayı "kanlı istibdatın hürriyete saldırısı" olarak tanımlar. Meşrutiyet'in büyük bir darbe aldığını, İstanbul'un Kerbelâ'ya döndüğünü söyler. Hainlerin bayramı olarak gördüğü bu günü, millet için bir felaket olarak tasvir eder. Aynı zamanda halkı uyarır: Hak yolundan ayrılmayın, düşmanlara fırsat vermeyin, Osmanlı'nın şanını koruyun. Bu metin, dönemin siyasi atmosferinde Meşrutiyet yanlısı bir ağıt ve uyarı niteliği taşır.

FEZEYAN

Milletin mahv oldu bin mihnetle istîdâdı hep
Herkesin işte bu yüzdendir çıkan feryâdı hep
Bir takım bîçârenin sendendir istimdâdı hep
Rahme şâyandır perîşandır vatan evlâdı hep
Ey Kızılırmak götür enkaz-ı istîpdâdı hep
Gözlüyorlar lütfunu unsurların efrâdı hep

Âşık oldunsa teâlî-i vatan sevdâsına
Hâdim ol devr-i cedîdin emr-i Hak pîrâsına
Âlem-i hürriyyetin pûyân olup sahrâsına
Dök bütün hâinleri artık adem deryasına
Ey Kızılırmak götür enkaz-ı istîpdâdı hep
Gözlüyorlar lütfunu unsurların efrâdı hep

Âşık oldunsa teâlî-i vatan sevdâsına
Hâdim ol devr-i cedîdin emr-i Hak pîrâsına
Âlem-i hürriyyetin pûyân olup sahrâsına
Dök bütün hâinleri artık adem deryasına
Ey Kızılırmak götür enkaz-ı istîpdâdı hep
Gözlüyorlar lütfunu unsurların efrâdı hep

Zülf-i yâre eyleriz hâlâ dokunmaktan hazer
Kim dokunsa vehleten görmektedir zîrâ zarar
Sönmemiş kanun-ı bî-dâdı saçar her dem şerer
Hâl-i milletten sana lâyük mî olmak bî-haber
Ey Kızılırmak götür enkaz-ı istîpdâdı hep
Gözlüyorlar lütfunu unsurların efrâdı hep

Ger bu tuğyânın cihanda hak için tuğyan ise
Bir sebepçün rahmete ibkayı nâm ü şân ise
Hastegân-ı zulme âb-ı himmetin dermân ise
Maksadın celb-i rızâyı hâlik-i ekvân ise
Ey Kızılırmak götür enkaz-ı istîpdâdı hep
Gözlüyorlar lütfunu unsurların efrâdı hep

Ol bu zulme uğramış bîçâre halka bir muin
Fitneyi kaldır ki olsunlar görüp fikren emin
Bir nezâfet kesb ile sâyende fahr etsin zemin
İsteriz etmek temâşâ biz bunu ayn-ül-yakin
Ey Kızılırmak götür enkaz-ı istîpdâdı hep
Gözlüyorlar lütfunu unsurların efrâdı hep

FEZEYAN (Günümüz Türkçesi)

Milletin bütün yeteneği bin türlü sıkıntıyla yok oldu,
İşte herkesin feryadı bundandır.
Birçok biçarenin senden yardım isteyişi bundandır,
Vatan evlatları perişan, merhamete layıktır.
Ey Kızılırmak, götür istibdadın enkazını,
Unsurların bütün fertleri senin lütfunu gözlüyor.

Eğer vatanın yücelişine âşık olduysan,
Yeni devrin Allah emrine hizmet et.
Hürriyet âleminin sahrasına koş,
Bütün hainleri yokluk denizine dök.
Ey Kızılırmak, götür istibdadın enkazını,
Unsurların bütün fertleri senin lütfunu gözlüyor.

Sevgilinin saçına hâlâ dokunmaktan çekiniyoruz,
Çünkü kim dokunsa hemen zarar görüyor.
Sönmemiş zulüm kanunu her an kıvılcım saçıyor,
Milletin hâlimden habersiz olmak sana yakışır mı?
Ey Kızılırmak, götür istibdadın enkazını,
Unsurların bütün fertleri senin lütfunu gözlüyor.

Eğer bu taşkınlık dünyada Hak içinse,
Bir sebep Allah'ın rahmetini ve şanını sürdürmekse,
Zulüm görenlere himmet suyunu şifa kılmaksa,
Maksadın âlemlerin yaratıcısının rızasını kazanmaksa,
Ey Kızılırmak, götür istibdadın enkazını,
Unsurların bütün fertleri senin lütfunu gözlüyor.

Bu zulme uğramış biçare halka bir yardımcı ol,
Fitneyi kaldır ki fikirce güven içinde olsunlar.
Senin gölgenle bir temizlik kazansın yeryüzü,
Biz bunu gözümüzle görmeyi isteriz.
Ey Kızılırmak, götür istibdadın enkazını,
Unsurların bütün fertleri senin lütfunu gözlüyor.

Bu şiirde Rahmî, istibdadın (despotizmin) enkazını Kızılırmak'ın götürmesini isterken aslında bir sembol kullanıyor: Kızılırmak, Anadolu'nun büyük nehri olarak halkın umudu ve temizleyici gücüyle özdeşleştiriliyor. Şair, milletin çektiği sıkıntıları, zulmün devam eden etkilerini ve hürriyet arzusunu dile getiriyor. Aynı zamanda yeni bir devrin (Meşrutiyet'in) Allah'ın emrine uygun bir hizmet olduğunu vurguluyor. Bu metin, hem siyasi bir ağıt hem de tasavvufî bir yakarış niteliği taşıyor.

HÜRRİYET DESTANI

Bugünden îtibâren başlamıştır devr-i hürriyyet
Bugün güldü sitemden kurtulup kan ağlayan millet
Bugün meydâna çıktı gizlenen bir şanlı cemiyet
Bugün tuttu cihânı serteser bir nûr-ı kutsiyyet
Bugün kalktı Hüdâdan başkaya arz-ı ubûdiyyet
Bugün kıldık cenâb-ı Hâlika biz kesb-i kurbiyyet
Bugün bir îyd-i millî hâyat efzâ-yı âlemdir
Bugün Osmanlılarca pek mukaddes pek mufahhamdir

Bugün hürriyyeti her şehre îlân etti jon Türkler
Bizi tâ haşrede mahkûm-i şükrân etti jon Türkler
Şahâdet maksadiyle azm-i meydân etti jon Türkler
Celâdet âleminde arz-ı burhân etti jon Türkler
Bugün Abdülhamîdi pe perîşân etti jon Türkler
Bütün yaptıkları zulme peşîmân etti jon Türkler
Bugün bir îyd-i millî hâyat efzâ-yı âlemdir
Bugün Osmanlılarca pek mukaddes pek mufahhamdir

Bugün bir nûr-i şâdî rûnümâdır zîr ü bâlâda
Bugün mihnetten aslâ bir eser yok rûy-i dünyâda
Bugün bir başka reng ü neş'e vardır câm ü sahbâda
Bu rûz-i şavkı görmüştü Kemal vaktiyle rüyâda
Bugün başka şetâret var şeref var kûh ü sahrâda
Bu şehrâyîni seyr eyler melekler arş-ı âlâda
Bugün bir îyd-i millî hâyat efzâ-yı âlemdir
Bugün Osmanlılarca pek mukaddes pek mufahhamdir

Bugün bir başka feyze başka bir iclâle mazhardır
Bugün yekser cihan şemsi hakikatle münevverdir
Bugün ikbâl ü izzet her zelîl-i dehre yaverdir
Bugün öksüzlerin bayramıdır bir iyd-i ekberdir
Bugün her içtiğim sû mest eder meyle berâberdir
Bugün her gördüğüm cânâne benzer öyle dilberdir
Bugün bir îyd-i millî hâyat efzâ-yı âlemdir
Bugün Osmanlılarca pek mukaddes pek mufahhamdır

Bugün dağlar çemenler goncalar kuşlar da handandır
Kakiyat devr-i Mehmet Hân-ı Hâmis medhe şâyandır
Bugün cem'iyete isân olan mecbur-i şükrandır
Bugünkü hizmete bâlâda kutsîler de hayrandır
Bugün eski reziller müstebitler pek perîşandır
Bugün gûyâ cihan bir mahşer-i erbâb-ı isyandır
Bugün bir îyd-i millî hâyat efzâ-yı âlemdir
Bugün Osmanlılarca pek mukaddes pek mufahhamdır

Bugün bir nağme-i pür şevke döndük hep meserretten
Bugün tebrik olunduk sanki biz dergâh-ı izzetten
Yasaktı istikamet bahs olunmazdı hamiyetten
Utanmazlardı asla bî-hayâlar ahz-ı rüşvetten
Değildi hak değil râzı bû denâetten
..... (1)
Bugün bir îyd-i millî hâyat efzâ-yı âlemdir
Bugün Osmanlılarca pek mukaddes pek mufahhamdır

Bugün sermest-i eşvak oldular yârân-ı hürriyyet
Sağ olsun sûtude iclal ile hâkan-ı hürriyyet
Büyüktür âlemin dîvânıdır dîvân-ı hürriyyet
O Sahrâ-yı kebîri eğdirir meydân-ı hürriyyet
Etek öptürmez aslâ kimseye fermân-ı hürriyyet
Teâlîdir tenezzülden berîdir şân-ı hürriyyet
Teâlîdir tenezzülden berîdir şân-ı hürriyyet
Bugün bir îyd-i millî hâyat efzâ-yı âlemdir
Bugün Osmanlılarca pek mukaddes pek mufahhamdır

1910

(1) Noktalı yerler aslında eksiktir.

HÜRRİYET DESTANI (Günümüz Türkçesi)

Bugünden itibaren başladı hürriyet devri,
Bugün millet zulümden kurtulup güldü, kan ağlamaktan çıktı.
Bugün ortaya çıktı gizlenen şanlı cemiyet,
Bugün kutsal bir ışık bütün dünyayı sardı.
Bugün Allah'tan başkasına kulluk kalktı,
Bugün Allah'a yakınlık kazandık.
Bugün bir millî bayramdır, hayatı artıran bir gündür,
Bugün Osmanlılar için çok kutsal, çok yüce bir gündür.

Bugün hürriyeti her şehre ilan etti Jön Türkler,
Bizi kıyamete kadar şükre mahkûm etti Jön Türkler.
Şehadet için meydanlara çıktı Jön Türkler,
Yiğitlik âleminde delil sundu Jön Türkler.
Bugün Abdülhamid'i perişan etti Jön Türkler,
Yaptıkları zulme pişman etti Jön Türkler.
Bugün bir millî bayramdır, hayatı artıran bir gündür,
Bugün Osmanlılar için çok kutsal, çok yüce bir gündür.

Bugün sevinç ışığı her yerde parlıyor,
Bugün dünyada artık sıkıntıdan eser yok.
Bugün kadehlerde, şarapta başka bir neşe var,
Bu günü Kemal vaktiyle rüyasında görmüştü.
Bugün dağlarda, ovalarda başka bir şeref var,
Bu şenliği göklerde melekler bile seyrediyor.
Bugün bir millî bayramdır, hayatı artıran bir gündür,
Bugün Osmanlılar için çok kutsal, çok yüce bir gündür.

Bugün başka bir feyze, başka bir yüceliğe mazhar olduk,
Bugün bütün dünya hakikat güneşiyle aydınlandı.
Bugün ikbal ve izzet, dünyada hor görülenlere bile yardım etti,
Bugün öksüzlerin bayramıdır, büyük bir bayramdır.
Bugün içtiğim her yudum beni mest ediyor,
Bugün gördüğüm her sevgili bir dilbere benziyor.
Bugün bir millî bayramdır, hayatı artıran bir gündür,
Bugün Osmanlılar için çok kutsal, çok yüce bir gündür.

Bugün dağlar, çimenler, goncalar, kuşlar bile gülüyor,
Gerçekten bu Mehmet Han-ı Hâmis'in övgüsüne layıktır.
Bugün cemiyete hizmet edenler şükre mecburdur,
Bugünkü hizmete göklerdeki kutsallar bile hayran.
Bugün eski reziller, istibdatçılar perişandır,
Bugün dünya sanki isyancıların mahşeridir.
Bugün bir millî bayramdır, hayatı artıran bir gündür,
Bugün Osmanlılar için çok kutsal, çok yüce bir gündür.

Bugün şevk dolu bir nağmeye döndük hep sevinçten,
Bugün sanki izzet dergâhında tebrik edildik.
Doğruluk yasaktı, hamiyetten söz edilmezdi,
Utanmazlar rüşvet almaktan çekinmezdi.
Hak razı değildi bu rezaletten...
Bugün bir millî bayramdır, hayatı artıran bir gündür,
Bugün Osmanlılar için çok kutsal, çok yüce bir gündür.

Bugün hürriyet dostları aşkla sarhoş oldular,
Sağ olsun, övgüyle anılsın hürriyetin hükümdarı.
Büyüktür âlemin divanı, hürriyet divanıdır,
O büyük çölü bile eğdirir hürriyet meydanı.
Hürriyetin fermanı kimseye etek öptürmez,
Hürriyetin şanı yüceliktir, alçalmaktan uzaktır.
Bugün bir millî bayramdır, hayatı artıran bir gündür,
Bugün Osmanlılar için çok kutsal, çok yüce bir gündür.

Bu destan, II. Meşrutiyet'in ilanını ve hürriyetin doğuşunu coşkulu bir şekilde kutluyor.
Şair, Jön Türklerin mücadelesini överken, Abdülhamid'in istibdatını eleştiriyor.
Hürriyetin gelişi, sadece siyasi bir olay değil, aynı zamanda doğanın, toplumun ve ruhların bayramı olarak tasvir ediliyor.
Bu metin, dönemin ruhunu yansıtan bir millî marş ve özgürlük manifestosu niteliğinde.

DÖRTLÜKLER

— 1 —

Âşinâ-yı bezm-i aşkım etmedim bîgânelik
Yâre hâlim arz için evvel bükâdan başladım
Matlabım ancak Hüdânın rüyet-i dildârıdır
Aşkımı îlâna gerçi mâsivâdan başladım

— 2 —

(Rahmiyâ) türlü tehâcümle bu dehr-i âdi
Beni mecbur-i enin ruhumu ihrak etti
Eylemezdim nîce dem şiire dahî atf-ı nazar
İltifâtın beni ammâ yine intâk etti

— 3 —

Severim sun'u güzîni düşünür sânîni
Kulluğumu anlamam abde mi Mâbûda mıdır
Bî-tevakkuf yürürüm şevk ile ammâ bilemem
Müntehâsı bû yolun mezîl-i maksuda mıdır

— 4 —

Lutfen şu donanma için ey Hazret-i Vâli
Memurları terhib ediniz terk-i maâşa
İnsaf ediniz siz de ey eşrâf ü ahâli
Mekteple hapisane bile düştü telâşa

— 5 —

İstinaf Muddei Umumisinin
Hans-i maaş ianesini
Etmiyorlar kabul donanmacılar
Varsın etsin iaşe hanesi

Zanneyleyler imiş o beyefendi
İbrâz-ı hamiyeti cehâlet
Bu zannını söylemiş geçen gün
Ancak bu kadar olur hasenat

Son üç dörtlük donanmaya toplanan iane için söylenmiştir.

DÖRTLÜKLER (Günümüz Türkçesi)

1

Aşk meclisine aşınayım, yabancılık etmedim,
Sevgiliye hâlimi anlatmak için önce ağlamadan başladım.
Maksadım yalnızca Allah'ın sevgili yüzünü görmektir,
Gerçi aşkı ilan ederken dünyadan başladım.

2

Ey Rahmî, bu adi dünya türlü saldırısıyla,
Beni inlemeye mecbur etti, ruhumu yaktı.
Nice zaman şiire hiç yönelmezdim,
Ama senin iltifatın beni yine konuştu.

3

Seçkin olanı severim, onun yaratıcısını düşünürüm,
Kulluğum kime, kula mı yoksa Allah'a mı, anlamam.
Durmadan şevkle yürürüm ama bilemem,
Bu yolun sonu maksada varır mı?

4

Ey Vali Hazretleri, lütfen bu donanma için,
Memurları maaşı bırakmaya zorlayınız.
Ey eşraf ve halk, siz de insaf ediniz,
Okul ile hapisane bile telaşa düştü.

5

İstinaf Başsavcısının,
Hangi maaş yardımını,
Donanmacılar kabul etmiyor,
Varsın iaşe hanesi etsin.

6

O beyefendi zannetmiş ki,
Hamiyet göstermek cehalettir.
Bu düşüncesini geçen gün söylemiş,
İyilik ancak bu kadar olur.

Bu dörtlüklerde Rahmî, hem aşk ve tasavvufî duygularını hem de toplumsal ve siyasi eleştirilerini dile getiriyor. İlk üç dörtlük daha çok aşk, kulluk ve hakikat arayışı üzerine; sonraki dörtlükler ise dönemin sosyal-siyasi meselelerine (donanma, memurlar, eşraf, rüşvet, hamiyet) göndermeler yapıyor. Bu şiirler, Rahmî'nin hem divan geleneğine bağlılığını hem de Meşrutiyet dönemi toplumsal eleştirilerini bir arada gösteriyor.

MÜFREDLER

1

Ders ü tâlim görmeden şâir kılan kimdir beni
Ağlarım lutf-ı Hüda'dan şermsâr oldukça ben

2

Bir Halîl evvelce geldi kıldı esmâmı şikest
Sen Halîl'im sonra geldin halkı kıldın putperest

3

Vâr ise îmânın ey insafı yok dilber sana
Handerîz olmak düşer mi giryebâr oldukça ben

MÜFREDLER (Günümüz Türkçesi)

1

Ders ve eğitim görmeden beni şair yapan kimdir?
Ben, Allah'ın lütfu karşısında utandıkça ağlarım.

2

Bir Halil daha önce geldi, benim isimlerimi kırdı,
Sen benim Halil'im, sonra geldin, halkı putperest yaptın.

3

Eğer iman varsa sende ey insafsız sevgili,
Ben ağlayan bir haldeyken bana gülmek sana yakışır mı?

Bu kısa beyitlerde Rahmî, hem ilahi lütufla şair oluşunu hem de sevgiliye serzenişini dile getiriyor. İlk müfredde şairliğini Allah'ın lütfuna bağlar; ikinci müfredde "Halil" ismiyle bir göndermede bulunur (Hz. İbrahim'in putları kırmasıyla ironik bir karşılaştırma yapıyor); üçüncü müfredde ise sevgilinin insafsızlığını eleştiriyor. Bu tarz müfredler, divan şiirinde tek beyitlik hikmet ve serzeniş örnekleri olarak kullanılır.

FAHRİYE

Öyle Mecnûnum ki zaptetmez bu sahrâlar beni
Bağlamak mümkün değil geysûya Leylâlar beni

Ben ezel bezminde sermest bunda mahmur olmuşum
Kandırır mı içtiğim bû gamla sahbâlar beni

Yâliniz kâğıt mürekkep nâme mi hayran bana
İlticâgâh addeder hep lafz-ı mânâlar beni

Başkalar isterse teslîm etmesin yetmez mi bu
Şâir-i mù'ciz tanır Sâmih'ler İhyâ'lar beni

Bahtiyârım devlet-i aşkım yeter (Rahmî) bana
Besliyor âgûş-ı Tûrânda sevdâlar beni

FAHRÎYE (Günümüz Türkçesi)

Öyle bir Mecnun'um ki bu çöller bile beni tutamaz,
Leylâ'nın saçlarına bağlamak mümkün değildir beni.

Ben ezel meclisinde sarhoş, bu dünyada mahmur olmuşum,
İçtiğim bu gam dolu şarap kandırabilir mi beni?

Yalnızca kâğıt, mürekkep, mektup mu hayran bana?
Hep sözlerin anlamı sığınak sayar beni.

Başkaları isterse kabul etmesin, yetmez mi bu?
Sâmih'ler, İhyâ'lar beni mucize şair tanır.

Ey Rahmî, bahtiyarım, aşk devletim bana yeter,
Sevdalar beni Tûr Dağı'nın kucağında besler.

Bu şiirde Rahmî, kendisini Mecnun'a benzeterek aşkın sarhoşluğunu ve ilahi ilhamı dile getiriyor. Şairliğini yalnızca kâğıt ve mürekkebe değil, sözün anlamına dayandırıyor. Başkalarının kabul etmemesi onu etkilemez; çünkü gerçek şairler onu tanımaktadır. Son beyitte ise aşkı, Tûr Dağı (Hz. Musa'nın vahiy aldığı yer) ile ilişkilendirerek ilahi bir yücelik kazandırıyor.

Bu metin, klasik divan geleneğinde görülen "fahriye" (övgü, kendini yüceltme) türünün güzel bir örneği.